

KAFKASYA

KÜLTÜREL DERGİ

YIL: I

SAYI: 2 CİLT: I.

TEMMUZ - AĞUSTOS 1964

EDEBİYAT

SANAT

FOLKLOR

TARİH

COĞRAFYA

AKTÜALİTE

Başnur Matbaası - Ankara

1 9 6 4

İÇİNDEKİLER

Esir Milletler Haftası ve Kuzey Kafkasya	Kafkasya
Büyük Göç	İzzet AYDEMİR
İstanbul'a (Şiir)	Kemal IŞIK
Kafkasya ve Kafkasyalılar Hakkında	İsmet KALGAY
Prof. Aytek Namitok	Dr. Vasfi GÜSAR
Kuzey Kafkasyanın Coğrafi Durumu	ŞAPSUÇ
Çerkes Adetleri	SETENAY
Kazanoko Jabagi	ADİGE
Sıkılğan Yedig	Kadir NATHO
Kuzey Kafkasya - Rusya Mücadelesi	İzzet AYDEMİR
Öküzlerin Hikâyesi	ELBRUZ
Ramazan Traho	H.
Kuzey Kafkasyada Yaşayanlar ve Dilleri	Yıldız Okyay TLİFİJ
Unutamıyacağımız Günler	★ ★ ★
Taras Shevechenko	K.
Aktüalite	★ ★ ★

K A F K A S Y A

İKİ AYDA BİR ÇIKAR
KÜLTÜREL DERGİ

YIL: I

SAYI: 2 CİLT: I.

TEMMUZ - AĞUSTOS 1964

Sahip ve sorumlu yayını Müdürü
İZZET AYDEMİR

Teknik İşler :
BAYRAM HERGÜNER

Yönetim Merkezi :
Kurtuluş Cevher Sokak No. : 8/C
Ankara

Her çeşit yazışma ve abone adresi:
Yenimahalle Muhaç Sok. No. : 9
Ankara

★

Dizildiği ve basıldığı yer :
BAŞNUR MATBAASI

★

ABONE TARİFESİ :
Yıllık Abonesi : 12 T.L.
Yabancı Memleketler : 24 T.L.

★

Gönderilen yazılar ve resimler
basılsın veya basılmasın iade
olunmaz.

Yayın Komitesi gönderilen yazılar-
da gerekli düzeltmeleri yapmaya
yetkilidir.

Dergide basılan tercüme yazılardan
doğacak her türlü sorumluluk
çevirene aittir.

Dergide yayınlanan yazılar kaynak
gösterilmek şartıyla başka yerde
yayınlanabilir.

Esir Milletler Haftası ve Kuzey Kafkasya

Temmuz ayının üçüncü haftası
«Esir Milletler» Haftasıdır. Esir
Milletler Haftası ilk defa 1959 yı-
lında Amerika Cumhur Başkanı
Eisenhower'in Amerikan senatosu-
na sunduğu bir karar sureti ile ka-
bul edilmiştir. Bu karar suretinde
esir milletler haftasının gerekçesi
şöyle izah olunmuştur: «Yer yüzün-
de tek bir esir millet kalmayınca
kadar onların haklarını savunmak
için Temmuz ayının üçüncü haftası
esir milletler haftası olarak kutla-
nacaktır.»

Ve o tarihten itibaren her yıl
Temmuzun üçüncü haftası Ameri-
kada ve hür dünyada esir milletler
haftası olarak kutlanmaktadır. Esir
milletler gurubuna Kuzey Kafkasya
da dahildir. O Kuzey Kafkasya
ki hürriyet ve bağımsızlığı yolunda
bütün milletlerden çok kan dökmüş,
mücadele etmiştir. O, nun bu kutsal
savaşı hala da devam edegelmekte-
dir. Birçok yazar ve ilim adamları-
nın da belirttiği gibi zulüm ve esa-
retin ebediyen devam etmesine im-
kân yoktur. Tarih zamanla millette-

rin bağımsızlıklarına kavuştukla-
rını, istibdat ve zulüm idarelerinin
çöktüğünü göstermiştir. Bu gün bu-
nun pekçok misalleri gözlerimizin
önündedir. Bütün esir milletler gibi
Kuzey Kafkasyamızın da birgün ba-
ğımsızlığına kavuşacağına inancı-
mız sarsılmamalıdır. Çünkü bugün
bütün dünyada esir milletlere men-
sup teşkilatlar, hür dünyanın ve bü-
yük devletlerin yardımıyla vatanla-
rının bağımsızlığı için bütün güçle-
riyle çalışmakta, haklı davalarını
herkese duyurmaktadırlar. Rus
mahkümü adı verilen guruba dahil
Kuzey Kafkasya da aynı gayeyle Al-
manyanın Münih şehrinde bir milli
merkez meydana getirmiştir. Kuzey
Kafkasya milli merkezi adı altında
faaliyet gösteren bu teşkilât diğer
tarafтан «Azarbaycan, Ermenistan,
Belorusya, Kırım, Gürcistan, İdil-
Ural, Kuzey Kafkasya, Türkistan ve
Ukrayna»nın dahil olduğu ve mer-
kezi Pariste bulunan (Paris Bloc)
una bağlıdır. Ayrıca Kuzey Kafkas-
ya Milli merkeziyle işbirliği yapan
çeşitli teşekküller mevcuttur. Bun-
lar arasında Avrupada, Amerikada
ve Arap memleketlerinde milli mer-
kezle işbirliği yapan Kuzey Kafkas-
ya teşekküllerinin küçümsenmiye-
cek gayretleri vardır. Türkiyedeki
Kuzey Kafkasyalı yazar ve bunların
mensup oldukları yayın organları-
nın da, çeşitli cereyanlar dışında ve
şahsi çıkarlarını düşünen kimseler-
den uzak, milli dâvaya sarılmaları
gerekir. Bugün Kuzey Kafkasyanın
bağımsızlık davasının ana hatları
artık bellidir.

KAFKASYA

*Acıklı bir olayın yüzüncü yıldönü-
mü münasebetiyle :*

BÜYÜK GÖÇ

1864 — 1964

Yazan : İzzet AYDEMİR

25 Mayıs 1864... Kuzey Kafkas-
yada Kbaada, da Kuzey Kafkasyalı-
larla Ruslar arasında süregelen
ölüm, kalım savaşının sonu alınmak
üzere. Akacak bir damla kanları,
eli silah tutacak bir tek erkekleri
kalmayan Kuzey Kafkasyalıların
son olarak kadın ve çocukları da
kılıçtan geçiriliyordu. Bu kanlı sa-
vaşlara sahne olan Aşıpso deresinin
akışı bugün her zamankinden fark-
lı. Suyu daha gür, rengi de kıpkır-
mızı... Derenin etrafında süngüler-
le delik, deşik edilmiş kadın ve ço-
cukların cesetlerinin çokluğu göz-
den kaçmıyor. Bu vahşet karşısında
en zalim kâplerin bile sızlamama-
sına imkân olabilir mi? İnsan elin-
de olmayarak Prens Çiçyanof'un
geçmişte bu anı büyük bir ihtirasla
özleğen şu sözlerini hatırlayıveriy-
yor: «Kanım kazanda kaynar gibi
kaynıyor ve bütün organlarım top-
raklarınızı kanınızla içirmek için
şiddetli bir arzuya titriyor. Emrim
gereğince süngüleri, gülleleri ve ka-
nınızın seller gibi akışını bekleyi-
niz. Topraklarınızdan akan ırmak-
larda, bulanık su yerine ailelerini-
zin kanıyla boyanan kızıl su aka-
caktır.» (1)

Ve 2 Haziran 1864... Çarlık
Rusyası kazandığı bu büyük zaferi

(1) bir buçuk milyona yakın Çerkesi ana vatanlarından sürüp Osmanlı İmparatorluğunun topraklarına yollamak suretiyle kutlamağa hazırlanıyor. Kararnemeleri emirler, emirleri de süngü ve dipçikler takip ediyor. Dağlara çıkıp yeniden silaha sarılmalar, her türü uzlaşma teklifleri hiçbir şey fayda vermiyor; bilâkis şiddet tedbirleri arttırılıyor. Kuzey Kafkasyalıların ana vatanlarını terketmemek hususundaki son çabaları 10 Ağustos 1864 tarihinde genel vali Grandük Mişel Nikolayeviç'in şu bildirisiyle boşa gidiyor: «Bütün Çerkesler bir ay içerisinde ya Kafkasyayı terkedecekler, yahutta harp esiri olarak Rusyanın çeşitli bölgelerine sürgün edileceklerdir.» (2)

.....

Kuzey Kafkasyanın Karadeniz kıyıları bir ana baba günüdür. Çoğunluğu kadın ve küçük çocukların teşkil ettiği binlerce insan artık bu cennet vatanı terketmek üzere sahillerde toplanmıştır. Tarih boyunca Kuzey Kafkasyalılara düşmanlıktan ve Ruslara da kölelikten vazgeçmeyen Kazaklar burada da karakterlerini göstermiş Çerkeslerin bıraktığı köyleri yağma ile sürgün edilen zavallı halka saldırmaktan geri kalmamışlardır. İşte güzelim Kafkasya boşaltılarak yerlerini bu çekirge sürüleri almıştır. Birbiri ardı sıra sahillerde toplanan halkı götürecek gemiler bir türlü gelmemiş, erken başlayan soğuklar, açlık ve tifüs gibi salgın hastalıklar kitle halinde ölümlere sebep olmuştur. Birbirlerini yitiren, çektikleri acıya dayanamıyarak aklını oynatan ve

intihar eden pekçok zavallıya raslanmıştır. Bir Rus yazarı olan A.P. Berje açık havada, kuru yerde yatan ölmüş bir Çerkes kadınının şu trajik halini anlatır: «Çerkes kadınının iki çocuğundan birisi ölmek üzere çırpınırken bir diğeri de hayata çoktan gözlerini yummuş olan annesinin memesinden boşyere süt emmeğe çalışmaktadır.»

İrili ufaklı çürük, çarık teknelerle Kafkasyayı terkeden bu zavallı insanlar son nefeslerine kadar vatanlarını unutmamış ve vatanın dağları, nehirleri ovaları ve vadileri onların Gıbze (3) lerinin özünü teşkil etmiştir. Bunlar arasından bazıları halen şiir halinde nakledilmektedir: «Bizim sevgili Kuban'ımız artık bizim talihsiz analarımızın göz yaşı olarak akacaktır.»

«Ey güzel vatan, bundan sonra senin şirin vadilerini dolduracak olan sisler alelade bir duman değil, vatan evlatlarının oralarda dökülen kanlarının buharı olacaktır.»

«Ey, şimdiye kadar şan ve şerefimizi, vatanımızın ve dünyanın dört bucağına götürüp, dağıtmış olan rüzgârlarımız, feryat ve figanlarımızı, artık sana terk ve emanet ediyoruz. Bu figanlarımızla sen ormanlarımızı, dağlarımızı, vadilerimizi her zaman inletip ağlatacaksın.» (4)

İşte gözlerinde akıtacak bir damla göş yaşı kalmayan, fakat dudaklarından yaşlı gıbzelerin hiç eksik olmadığı bu biçareler Anadolunun Karadeniz kıyılarına yük boşaltır gibi dökülvermişlerdir. Res-

mi Rus istatistiklerine göre yalnız Trabzona çıkarılan 24.700 Çerkesten 19.000 i ölmüştür. Günde ortalama ölüm nisbeti 180-200 kişi arasındadır. Ne yazık ki facia bu kadarla da son bulmamıştır. O devirlerde Osmanlı İmparatorluğunun birer eyaleti olan Romanya, Bulgaristan, Yunanistan ve Yugoslavyaya yerleştirilen Kuzey Kafkasyalılar türlü Rus teşvik ve tazyikleriyle buralardan da çıkarılarak ikinci bir göç tertibiyle karşı karşıya bırakılmışlardır. Öyle ki buraları terkederek felaketzedeler bu sefer de Arap memleketlerine, hiç alışkın olmadıkları çok sıcak iklimli topraklara iskân olunmuşlardır. Göçler sırasında binlerce çocuk annesiz babasız kalmış, bu günahsız yavruların bir kısmı Türk köylerinin himayesine, bir kısmı da göllerde ölüme terkedilmişlerdir. Göçlerden sonra şurada, burada meydana getirilen birçok Çerkes köyü birkaç sene sonunda salgın hastalıkların sebep olduğu tahribat sebebiyle bir harabeye dönmüştür.

Çoğunluğunu Asetin (Kuşha) ve Çeçenlerin teşkil ettiği diğer bir gurup Kuzey Kafkasyalı ise karadan, Gürcistan yoluyla ve Musa Kunduk (5) paşanın maiyetinde Doğu Anadoluya göç etmişlerdir. (8 Temmuz. 1864)

.....

Kuzey Kafkasyalıların büyük lideri İmam Şamil kutsal savaşının sonunda kendisini ziyarete gelen vatandaşlarının şu sorularıyla karşılaşmıştı:

— Sen gittikten sonra biz ne olacağız? Türkiye'ye göç edelim mi?

O, bu soru karşısında kaşlarını çatmış, kin dolu bir sesle:

— Hayır! İmanınızı yitirmeyecek yerlerinizde oturunuz! Vatanın bir gün muhakkak hürriyet ve bağımsızlığına kavuşacağına inancınızı asla kaybetmeyiniz. Ben gelmem bile bir gün gelecek birisi muhakkak sizi kurtaracaktır! Demişti.

Şamil gibi naip Muhammed Emin (6) ve pekçok siyasi ve dini liderler de kesin olarak kitle halinde bir göçün aleyhinde bulunmuşlardı. Buna rağmen Kuzey Kafkasyalıları ana vatanlarını terke zorlayan önemli sebepler vardı. Bu sebepleri şöylece sıralayabiliriz:

1 — Herşeyden önce Kuzey Kafkasyalıların hamisi rolünde olan Osmanlı padişahları felâkete düşürülen dindaşlarına yardımı borç bilmişlerdi. Ayrıca onların cengaver vasıflarından faydalanmayı tasarlıyorlardı. (Nitekim gerek Rumeli ve gerekse Arap memleketlerine yerleştirilen Kuzey Kafkasyalıları buralarda devlete çok faydalı hizmetlerde bulunmuşlardı.) Bu amaçla her fırsatta Çerkesleri imparatorluk topraklarına davetten kaçınıyorlardı.

2 — Ruslar her ne pahasına olursa olsun Kuzey Kafkasyalıları Kafkasyadan söktürüp atmak istiyor ve gün geçtikçe onlar üzerindeki iktisadi ve dini baskıyı arttırıyorlardı. (Küçük çocukların vaftiz edilecek zorla hristiyanlaştırılması, verimli toprakların Çerkeslerden alınıp Kazaklara verilmesi gibi.)

3 — Uzun süren Kuzey Kafkasya-Rusya savaşları devamınca

Çerkeslere gerek Osmanlılarca ve gerekse Avrupa devletlerince olumlu bir yardım sağlanamamıştı. Bundan sonra da bir yardım ümidi beklenmiyordu.

4 — Kuzey Kafkasyalıların o devirlerde lideri rolünde olan ve göç hareketini adeta teşvik eden Musa Kunduk paşanın bilhassa Asetin ve Çeçenler üzerindeki nüfuzu sebebiyle göçün önüne geçilememiştir.

5 — En önemli sebep de Kuzey Kafkasyalıların arasında Rusların elinde kalıp Ruslaşmak, milli varlıklarını ve dinlerini yitirmektense bunları koruyabilecekleri imparatorluk topraklarına göç etmek fikrinin yerleşmiş olmasıydı. Başta Musa Kunduk Paşa olmak üzere birçok liderler ilk sırsatta Osmanlılarla birlikte vatani düşmandan tamamen temizlemek ve tekrar Kafkasyaya serbestçe dönmek azmini taşıyorlardı. (Nitekim gerek Musa paşa, gerekse Gazi Muhammed paşa Kafkas gönüllerinden teşkil olunan büyük kuvvetlerle ve Osmanlı kuvvetleriyle bu uğurda Ruslarla savaşmışlardı.)

Kuzey Kafkasyalılarıdaki hakim düşünüşe göre Osmanlılar dost ve imparatorluk da kutsal bir ülkeydi. Sultan Çerkeslere siyanet edebilecek en kudretli hükümdardı. Sultanın ülkesi, içinde rahat ve mutlulukla yaşanabilecek yegane sığınaktı. Bu inançla Kafkasyada kalıpta vatanlarını terketmemeleri için kendilerine yalvaran soydaşlarına: «Burada kalmanın iyi olacağını inkâr etmiyoruz, fakat biz müslüman kardeşlerimizin arasında yaşamak ve

nefesimizi kutsal bir toprakta vermek istiyoruz.» şeklinde cevaplar veriyorlardı.

İşte bütün bu şartlar altında Kuzey Kafkasyalıların uğrunda hiçbir fedakârlıktan kaçınmadıkları cennet vatanlarını Rusların kirli çizmeleri altında bırakarak göç etmişlerdir. Göç hareketleri maalesef birçok Çerkes şair, yazar ve yöneticileri tarafından teşvik edilmiştir. Öyle ki büyük göç hareketine biz-zat katılmış olan Çerkes şairi Mansurati Temirbolat (7) bile bir şiirinde vatandaşlarına şöyle seslenmiştir:

«Oy, orayda

Biz İstanbula gideceğiz.

Orada biz beyaz ekmeklerle bal yiyeceğiz,

Orada biz piring yemekleriyle yaşayacağız,

Orada biz serbestçe dinimizde ibadet edeceğiz,

Oy orayda.»

Fakat başlarından çeşitli iç ve dış gâllelerin eksik olmadığı Osmanlı İmparatorluğunun yöneticileri için büyük göç bir mesele olarak ortaya çıkmıştır. Gerek Kuzey Kafkasyalıların, gerekse Türk halkı bir yere yerleşmek ve yerleştirilmek probleminin güçlüğü karşısında büyük acılar duymuşlardır. Birçok Anadolu kasaba ve köylerinde Türk köylüsü ve halkı Çerkes göçmenlere yiyeceğini verip yaralarını sarmakla büyük alicenaplık göstermiştir. Fakat sonuç maalesef yine moskoflara, yaramış, Kuzey Kafkasya Rus

boyunduruğuna girmekle her zaman Osmanlılara bir destek vazifesi gören bu bölge ortadan kalkmış ve Ruslar Türkiyeyle sınır komşusu olmuşlardır.

Bütün bunlara rağmen Kuzey Kafkasyalılar bu göç'ün kendilerinde bıraktığı büyük acıyı unutmamış, kalplerinde kutsal vatan ateşi hiçbir zaman sönmemiştir. Fetgerye'nin deyimleriyle «sönmeğen ümit» Kafkaslıların kalbinde ebediyen parlayacaktır. O Kafkasyalı ki sonradan vatan hasretine dayanamıyarak Kafkasyaya giden soydaşlarının arkasından «Ne olur dönersen bize bir avuç vatan toprağı getir, yadellerde ölürken mezarımızda bir parça Kafkas toprağı bulunsun» (8) diye yalvarmıştır.

Göç sırasında binlerce soydaşını kefensiz toprağı gömen, aklıktan otları yiyen biri yaşlı, diyeri ihtiyar iki göçmenden genci, ihtiyardan yolun kısalması ve iztiraplarının birazlık olsun azalması için birşeyler anlatmasını rica eder. İhtiyarın genç verdiği cevap şudur:

«Ben okumanın ne olduğunu çoktan unuttum. Beni terkettiğim vatanın ve doğma dağlarının anıları kovalıyor. Başımızı zorla alıp kaçtık. Ah vatan, Ah sevgili ülke!» ve kanlı göz yaşlarını tutamıyarak yeniden ağlamaya başladı. (9)

Ve güzelim Kafkasya işte bu şartlar içerisinde terkedildi. Edip Lermontof hicretin sebebini şu sözleriyle açıklar: «Bunlar neden yurtlarını ve babalarının mezarlarını terkediyorlar? Düşman kuvvetinin zoru ile mi? Hayır! Düşman kuvvet-

lerinin getirdiğı esaret zincirinin korkusuyla-»

Şu anda bu acı olayın yüzüncü yıldönümüdür. Fakat Kafkaslıların ne göç'ü sona ermiş, ne de iztirapları azalmıştır. Büyük göç hala devam etmektedir. Acılarımızın dinesine de imkân yoktur. Nasıl dinesin ki atalarımızdan yüzbinlerce insan kefensiz gömülmüş, aziz şehitlerimizin mezarları hunharca çğnenmiştir

Biz Kuzey Kafkasyalıların to runları, geçmiş olayları unutmaya, kimseyi affetmeğ e, ejdatlarımızın intikamı alınmadan rahat yüzü görmeğ e hakkımız yok, ama hiç yok! Bunu hiçbir zaman aklımızdan çıkarmıyacağız...

(1) Prens Çiçyanof: Kafkasya valisi bulunduğu tarihlerde yazdığı bir mektuptan parçalar. (4.Nisan. 1804)

(2) Grandük Mişel: Çarın kardeşi, Kafkasya ya tayın olunan çar naibi.

(3) Gıbze: Çerkeslerin hüznünlü halk şarkıları, ağıt.

(4) Tarihte Kafkasya, sayfa 526.

(5) Gneral Musa Kunduk'un hatıraları: Yeni Kafkas dergisi sayı 1-20,

(6) Muhammed Emin: Şamil'den sonra idareyi ele alan büyük lider.

(7) Mansurati Temirbolat: 1845-1898 yılları arasında yaşayan ve Musa paşayla Türkiyeye göç eden çerkes şairi. Asetindir.

(8) Mansurati Temirbolat'ın yazılarından.

(9) Mansurati Temirbolat'ın yazılarından.

İSTANBUL'A

«MÜLTECİLERİN ŞARKISI»

Anzur oğlu son hazırlıkları tamamlamakta,
Ve durmadan haberler taşımakta,
Eyvahlar olsun vatani terk ediyoruz.

Çeviren :
Kemal İŞİK

Nalçık konsolosu pasaportumuzu veriyor,
Onlar bizi vatanımızdan sürerken, kalplerimiz parçalanıyor,
Eyvahlar olsun, vatani terk ediyoruz.

İşte göründü sabah treni,
Bir halka olduk, ağlaşıyoruz,
Eyvahlar olsun, vatani terk ediyoruz.

İpek mendillerimizi sallıyor rüzgâr,
Bizleri birleştiren bir tanrımız var.
Eyvahlar olsun, vatandan sürülüyoruz.

Karadenizin dalgaları sallıyor tekemizi,
Ve Hacı Şavi dikkatle izliyor bizi,
Eyvahlar olsun, vatani terk ediyoruz.

Güzel Belkis durmuş, rüzgâra sesleniyor,
Akrabalarımız seslenince bizleri bulamıyor,
Eyvahlar olsun, vatani yitiriyoruz.

Konsolosun kırmızı bıyıkları var,
Çocuklarımıza bakınca kalbimiz kan ağlar,
Eyvahlar olsun, vatani terk ediyoruz.

Bizi vatandan kovanlar.
Lânet okuyor size dağlar.
Eyvahlar olsun, kalplerimiz kırık, vatani terk ediyoruz.

Kurşuni caketim geliyor bana kısa,
Bu işi yapanların da etsin ömrünü tanrı kısa,
Eyvahlar olsun ne kadar talihsiziz.

Kafkasya ve Kafkasyalılar Hakkında

I

İngilizceden Çeviren
İsmet KALGAY

ESER VE YAZARI HAKKINDA

«CENNETİN KILIÇLARI» (*) adıyla isimlendirebileceğimiz kitabın yazarı LESLEY BLANCH aslında ressamdı. Gazetecilik yoluyla yazı hayatına atıldı. İnce sezgişleri ve işleyen mantığı ile tanınarak uzun süre, Amerikan ve İngiliz basınında makaleci, dram ve kitap eleştiricisi olarak çalıştı. Daha sonra VOGUE gibi tirajı yüksek bir derginin yayın müdürlüğüne getirilen kadın yazar, bu arada KALP OYUNLARI ve AŞKIN VAHŞİ SAHİLLERİ adlı romanlarını yayınladı. Halen Fransız yazarı Romain Gary ile evlidir.

Son kitabı «CENNETİN KILIÇLARI» MANSUR ile başlayıp ŞAMİL ile biten KUZEY KAFKASYA İSTİKLÂL SAVAŞLARI'NI bir bütün olarak ele alır. Bu eser kuru bir tarih ağzı ile değil, edebi bir üslupla yazılmış, olaylar doğuş tarzına göre renklendirilmiştir. Sosyal ortam tarihi şartlar, ve inançlar gibi çok tesirli unsurlar için geniş bir sınır çizilmiş, bunun için gerçek karakter portreleri ve heyecanlı sahnelerle doldurulmuştur. Lesley Blanch, bu konuyla ilgili geniş kültürüne ŞAMİL ailesinden edindiği gerçekleri, Vorontsov ve Bariatınski gibi o devrin ünlü generallerinin savaş anılarından edindiği intibaları da ilâve ederek sert bir yapı meydana getiriyor. Sonra bunu, Lermentov, Tolstoy Alexander Dumas ve Turgeniev'in ölüncüye kadar kalplerinde yaşattıkları Kafkas Hasreti ile yumuşatmaya çalışıyor. Kısacası Cennetin Kılıçları, daha evvel yazılan ve söylenenlerin bir birleşimi oluyor. Bu haliyle eser, o günün diliyle bu günün nesline sesleniyor. Kafkas-Rus savaşlarının bütün görünüşlerini tarafsız bir görüşle açıklıyor. Müridizm adı verilen idari ve askeri teşkilâta hakim dini düşünüş üzerinde duruyor; Kafkaslara mahsus ve örneğini vahşi güzelliklerin birbirini kovaladığı ihtiyar muhteşem dağlar ile çeşitli iklimlerin hüküm sürdüğü derin vadilerden alan ileri ve ideal bir toplum hayatını savunuyor. Ayrıca ülkenin politik, askeri ve iktisadi önemini belirtmeğe çalışıyor. Komşu devletlerin içinde bulunduğu güç durumları açıklayarak yazdıklarını sağlam temellere istinat ettiriyor.

Ve en sonunda UYUYAN BİR AVRUPA, BÜYÜYEN RUSYADAN bahsediyor.

Yazarın, Rusya gezilerinde edindiği yanlış bilgiler, hristiyan kitlelerin kabul ettirdiği hususlar hariç, eser meraklılar için çok enteresandır.

Biz okuyucularımıza eserin pek az kısmını, eseri tanıtmak amacıyla sunuyoruz. Daha detaylı bilgi edinmek için okuyucularımıza eserin tümünü okumaları tavsiyesinde bulunacağız.

İ Know how to use the dagger. Was
corn in Caucasus.

«Kama kullanmasını bilirim Çünkü
Kafkaslarda doğdum.»

Alexander PUŞKİN

Kafkasyalılar hançerleri için
aşk şiirleri yazdılar, Sevgiliye sesle-
nir gibi; cenge gittiler, randevuya
gider gibi. Savaş; bu eşsiz yiğitler
için bütün bir ömrü dolduran hayat

(*) The Sabres of paradise.

çabası idi. Kafkaslılar için eskiden-
beri dünyanın en güzel insanları ol-
duğu söylenir. Onlar kamaları ile
yaşadılar, kamaları ile öldüler. İn-
tikam, inançları; şiddet, iklimleri
oldu. Cenk için doğduklarına inanır-
lar, onu, ananevi yarış sayarlardı.

Bu defa, koca Kafkaslar; taşı,
toprağı, herşeyi ile yarışacaktı. Ya
ölecek ya da yaşayacaktı.

AHULGO SAVAŞI

1837 yılında Kuzey Kafkasya'nın AHULGO Kalesi (1) Rus ordusu tarafından kuşatılmıştı. Sayıca çok üstün, devrin en modern silâh ve araçları ile donatılmış saldırganlar, silahlarının namlularını vatan uğrunda ölmeği şeref sayan insanların hürriyetlerine çevirmişlerdi. Bunlar beyaz medeniyet ülkesinin sakinleri, hürriyet ve hakkın gerçek savunucuları KAFKAS DAĞLILARI idi. Ta ezeldenberi karşılaştıkları bütün güçlükleri yenmişler istilâ niyeti ile vatan sınırlarını aşan her kuvveti geri dönmek zorluğunda bırakmışlardı. Muzaffer orduların komutanları, devrin en büyük hükümdarları bile mağlubiyet acısını burada tatmışlardı. Kafkas'ın derin vadileri, istilâ aşkı ile çırpınan kötü niyetlilere ölüm çukuru oluyordu. Mücadelenin başladığı günden itibaren, kanları ile yazdıkları tarihe bir sayfa daha ilâve edeceklerdi. Tehlike çanı bu seferde Ahulgo, da çalıyor, bir avuç kahraman mevcut maddi ve manevi güçleriyle savaş sahnesine çıkıyorlardı: Kadınlar, erkekler ile yanyana dögüşüyorlardı. Halk mahzun ve her türlü yardımdan yoksundu. Bütün silahları bellerindeki kamaları, ellerindeki kılıçları ve kalplerinde pekleşen imanları idi. Belirli sayıda tüfek ve cephaneleri vardı. Çetin bir savaş başlamış, top sesleri, barut kokusu ve hücum nağraları ortalığı kıyamet gününe çevirmişti. Halk canla, başla çalışıyor, devamlı olarak tak-

viye alan düşmanın her hücumunu püskürtüyordu. Atılan kurşunlar hiç şaşmadan yerini buluyor, herbiri bir Rusu saf dışı ediyordu, Çelik ile iman çarpışıyor, ikinci birinciyi dize getiriyordu.

Cephanesi biten Ahulgolular taşlarla saldırganları bombalıyor, taş da kalmayınca kendileri bomba olup düşmanın üzerinde patlıyorlardı. Erkekleri de tükenmişti, şimdi devleşmek sırası kadınlara gelmişti. Önemli olan saldırganları durdurmaktı. Ellerinde silah olarak sadece çocukları kalmıştı. Onları Rus süngüleri üzerine hızla fırlatıyor, sanki canlı füzeler gibi... Arkasından kendileri atlıyor, «biz Amazonların kendisiyiz» diyorlardı. Düşman yine şaşırmış Ahulgo ona cehennem olmuştu. İŞTE ŞİDDET İKLİMİ... İŞTE DAĞLILARIN KORKUNÇ VE ÇILGIN MUKAVEMETİ...

Düşmanın kesik baş ve elleri Kafkaslarda her zaman para olarak geçer ve en büyük ganimet sayılırdı. Bir Tuşin (2) kızının dramı bu zafer armağanının miktarına göre hesap edilirdi. Atının eğer kayışlarına asılı kol ve bacakların sayısı en çok olan Dağlı delikanlı itibar görür, cesurluk vasfını kazanırdı. Sağ eller önemliydi, sol elin varlığı pek dikkati çekmezdi. Bunlardan birinin kaybı Kafkaslıyı düşmanla çarpışmaktan alıkoymazdı.

Bir Çeçen kabile reisi oğlunu kanlar içerisinde ölü bulduğu zaman onun vücudunu altmış parçaya ayırarak, bu parçaları dağlarda

ve vadilerde yaşayan akraba ve tab'asına dağıttı. Bu oğlunun intikâmının alınması demekti. Ava çıkan her atlı bir başla dönmüş, düşman işlediği suçun cezasını fazlasıyla ödemişti.

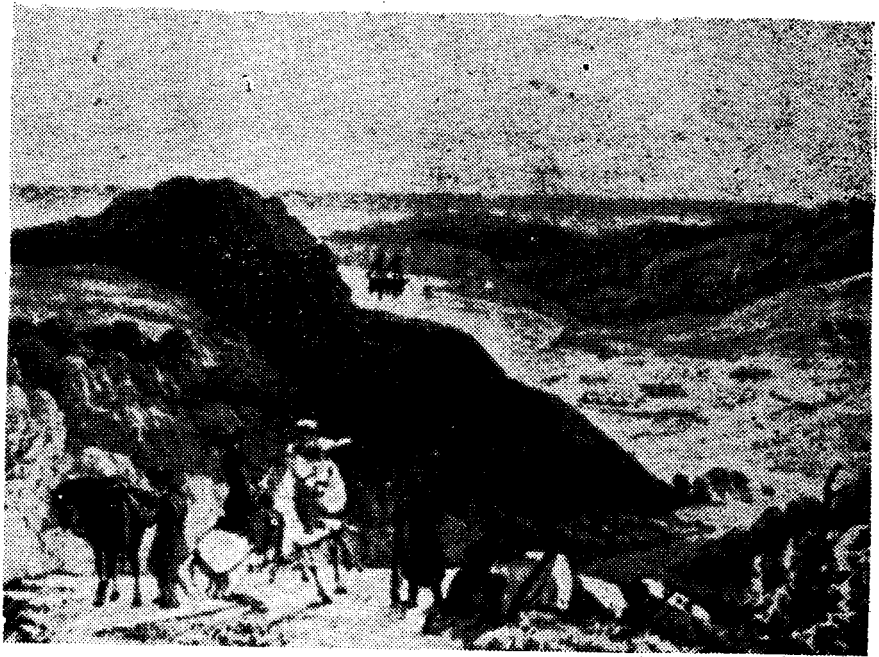
KAN DÂVASI : Genellikle kan davası üç veya dört nesil boyunca koğuşturulur ve bir aileyi son ferde kadar öldürmek suretiyle öğ alınır. Aralarında intikâmı gaye edinecek biri bulunmayan aile yoksul sayılır, onlara sadece zavallı, aciz gözüyle bakılırdı. Çünkü bu ülkede ölüm ancak düşmana verilen bir ceza idi. Bir soydaşı ve bilhassa eli silâh tutan birisini öldürmek onların mensup oldukları topluma ihanet sayılır ve aynen karşılık verilmesi gerekirdi.

İntikâm ve şiddet; işte Kafkasın karanlık tarihi boyunca içinde beslediği duygu. Saldırgan Rus ordusunun Asya ve yakın doğu ülkelerini ele geçirerek doğuya doğru yürüdüğü 19. cu asrın ilk yarısında son haddini buluyor. Karşılaştığı sert direnme, düşmana bu işin gücü; sıcak denizlere inme hevesinin hayal olduğunu hatırlatıyor. Bütün dağı kabileler bir başbuğun liderliği altında birleşerek, vatan yüzeyinin her karışını korumaya azimli koruğunç bir kuvvet haline geliyor. Avar Şamil, dini ve askeri Lider 1834 yılında, kılıçların gölgesinde, gök gürlemesini andıran alkışlarla sahneye çıkıyor. Bütün gözler ve gönüller onda; Lider'in sonsuz kişiliğinde kurtarıcılık vasfının en debdebeli örnekleri görülüyor. Artık dâva yoluna girecek, karanlıklara gömülü Kafkas tarihi ışık yüzü görecektir.

Siyah sancağının altında toplanan, aynı duygu ve düşüncede binlerce insanın önderi olarak, ezeli dostu dağların gölgesinde yeni bir efsane yaratmağa hazırlanıyor... İSTİKÂL MÜCADELESİ... Yer, yer yükselen vahşi dağlar; dinmek bilmeyen rüzgârın uluduğu, dibinde sessizliğe meydan okuyan kudurmuş sellerin çağladığı dar ve derin boğazlar; etrafı dik uçurumlarla çevrili yalçın kayalıklar ve üzerlerinde kartal yavrularına benzeyen tahkim edilmiş dağ köyleri. birçok istilâcılara mezar olmuş geçitler ve bunları gözetmeğe mahsus savaş kuleleri... Burası, ŞAMİL'in VATANI.

Yalnız Kafkas — Yalnız Şamil'in azim ve iradesi — Ruslara karadan Hindistan yolunu kapamış, onların doğuya doğru genişliyerek, büyük bir sömürge imparatorluğu kurmak yolundaki geleneksel politikalarını suya düşürmüştür. Orduların doğu yönünde katettikleri her mil, ele geçirdikleri her köy, kurdukları her Kazak sınır karakolu, Avrupalılarca endişeyle izleniyor, ama ileriye gören etkili tedbirler almaktan kaçınılıyordu.

Baron Meyerdrof'un, Çar I. Nikola'nın sözcüsü olarak, «Rusyanın batı Asyada kalacağını, daha ileriye gitmeyeceğini» söylemesi, belirli bir zaman için Avrupalıları yatıştırmış ve uyutmuştu. Fakat arkasından Kontes Nesselrode, Rus devlet adamının karısı, gelecek nesiller ve diğer kitalardan bahseden yazısında Rus politikasının ana hatlarını çiziyor, dünya çapında istilâ hareketine geçişin lüzumu üzerinde duruyordu. C, «Avrupa, Rusyanın büyük bir kuvvet olma yolunda gittiği poli-



1837 - 1839 yıllarında Kuzey Kafkasya'da hayat (J. Stanislas Bell'in Tablosu)

tikayı kaba bulmakta ve ona ısınmamaktadır» anlamına gelen beyanı ile ilgili devletleri toleranslı olmağa davet ediyordu.

Şamil devri baştan sona kadar savaş sahneleri ile doludur. Hazreti Muhammedin kanunlarını yeniden ihya ederek kurduğu dini nizam (Mürîdizm) sayesinde bütün dağlı kabileleri birleştirmiş, millî varlıklarını tehdit eden Rus emperyalizmine karşı ölüm, kalım savaşına girmiştir. Avrupanın politik ve ekonomik yönden sarsıntılar geçirdiği o günlerde, Rusların Asya politikalarına müdahale etmemiş, ona âdeta doğuya doğru genişleme serbestisi tanınmıştı. Bu diplomasi anlayışın darlığından faydalanan Çar, Rus olmayan komşu ülkeleri birer, birer yutmuş, en azından Asya hö-

kimiyeti için bütün gücünü seferber etmiştir. Sıra KAFKASYA'dadır... Gelecek tehlikenin büyüklüğü karşısında şeyhin derin görüşü batılılar nezdinde itibar görmüyor. Bir avuç Dağlı önderlerinin izinde, kendi varlık ve benliklerinin derinliğine inerek tarihe KUTSAL SAVAŞ veya «MÜRİDİZM HARPLERİ» adı altında geçen büyük istiklâl savaşını yönetecek, Napolyonu yenmesi ile öğünen şöhretli generallere «Pes» dedirtecektir. Mürîdizm doktrinine göre : Hürriyeti ve Tanrısı için döğüşenlerin kılıçları, cennetin anahtarları olacaktır.

1801 yılında Gürcü kiralığı, 1803 ve 1804 te de sırasıyle İmetia ve Mingrelia (3) savaşız Rusyaya ilhak olundu (4). Fakat kuzeyde, Dağıstan dağlarında, sonradan 1861

yılına kadar sürecek olan korkunç bir savaş şeklinde gelişen, sert bir mukavemetle karşılaşıldı. Bu seferler, yani Mürid savaşları ismini, Şamil'in din ordusuna bağlı müslüman muhاریplerden aldı. Er olarak savaşan dervişlere MÜRİD, liderlerine de NAİP veya MÜRŞİD adı verildi. Hiç bir Naib canlı olarak esir alınamadı.

..

Saldırgan Ruslar, güney çar ordularının muazzam savaş gücü; büyük bir duvar gibi iki dünyayı (Müslüman - Hıristiyan) birbirinden ayıran Kafkas dağlarının başı göklere yükselen ak saçlı tepeleri önünde, sifıra inmişti. Efsaneleşen kahraman ihtiyar dağlar, sahneye bu çıkışlarında da tarihe ayrı bir görüntüş armağan edeceklerdi. Çok eskidenberi Kafkaslar, renkli bir şark rüyası olarak dimağlarda işlenmiş, hâfızalarda en tantanalı yeri işgal etmişti.

KOLCİS (5) «altın yünler memleketi», serin ilham rüzgârları ile uyanan şifalı sabahlar ülkesi, bezikli ve kınalı ayaklarında Asyanın altın yüklü tozlarını sürüyen She-makha dansörlerinin kıvrak dansları ile kucaklaşan bâkir şark dünyası. Fakat serap bu sefer kan yağmurunu ile sulanacak, gazap nidaları ile çınlayacaktır. Burada altının yerini çelik, aşkın yerini nefret almaktadır.

Dağlar üç sesin yankısı ile dolup taşıyordu: Halkı savaşa çağırın trampet sesi veya Çeçen dansının hırçın bestesi, kayalık, dar boğazları süpüren keskin rüzgârın uğultusu

ve bir çobanın çaldığı fülütünün yal-nık nağmesi.

İşte Kafkaslar ondokuzuncu asrın ilk yarısında bu havayı yaşadı. Her yerde inat ve ısrar; tropik doğu topraklarında başıboş gezen keşanlar, yalçın yaylalar üstünde süzülerek uçan kartallar, dalgalı verimli ovalara gururla bakan münferit dağlar. Beyaz dağlar, kara dağlar; «geceleri bir yarasanın kanat çırdığı gündüzün için, için ağlayan yârlar». AOUL'ları Yalnız muhاریplerin barındığı, göğsünü siper eden yiğitlerin savaş şarkıları söyleyerek üzerinden dört nala hücum geçtikleri tahkim edilmiş dağ köyleri. Aoul kelimesi, başka bir deyimle düşman için; sessizliği bozan, acı akibeti bildiren zil sesi gibi uğursuz ve ürpertici idi. Etrafı insan ayağı değmemiş, sadece dinmek bilmeyen rüzgârların kudururcasına estiği, çorak bölgelerle çevrili idi. Hiç bir zaman katırların tırmanamadığı uğursuz kayalıklar,

(Devamı var)

- 1 — AHULGO : Dağlılarla; Ruslar arasında en kanlı savaşların yapıldığı bir yer ki tarihte meşhurdur.
- 2 — TUŞİN : Çeçenlerin Hıristiyan olan bir boyu.
- 3 — İmetia ve Mingrelia: Gürcistanla kuzey Kafkasya'nın Karadeniz kısmına düşen yerler.
- 4 — İihak Gürcülerin Rusları davet etmeleriyle vukubuldu.
- 5 — Yunan mitolojisinde Kafkasya hakkında yazılanlardan.



PROFESÖR AYTEK NAMİTOK
1892 - 1963

Kuzey Kafkasya, ünlü ilim ve siyaset adamı, Münih'te Sovyetler Birliğinin Öğrenme Enstitüsünün asıl üye ve eski mensubu yurtsever Profesör Aytek Namitok 26 Temmuz 1963'te 71 yaşında iken geçirdiği (Miyokard infarktüsü) ten kaldırıldığı Haydarpaşa Nümune Hastanesinde hayata gözlerini yumdu. Karaca Ahmet mezarlığına gömüldü.

Profesör Namitok, Kuzey Kafkasya'nın Kuban mıntokasında ve şimdiki (Adige muhtar eyaleti) nin PANJUKAY köyünde 2 Ocak 1892 tarihinde doğmuştur. Babası Ali Namitok adında çiftçi bir çerkeştir. Aytek ilk tahsilini köyünde, orta

Yazan :
Dr. Vasfi GÜSAR

tahsilini Stavropol lisesinde yapmış ve altın madalya ile liseyi bitirmiş, 1916'da Petersburg Üniversitesi Hukuk Fakültesinden mezun olmuş ve Petersburg barosuna kaydolmuştur.

1917 inkilâbında Petersburg'da «Eirleşmiş Kafkasya Dağlıları Birliği» nin mümessili olarak Petersburg'da kalıyor ve geçici hükümetin Halk Eğitimi Bakanlığına bağlı şura üyesi ve şuranın gayri Rus (Rus olmayan) okulların işlerini idare eden komisyonun temsilcisi olmakla beraber aynı zamanda bütün Rusya Kurucu Meclisi yanında Anayasa hazırlama komisyonu üyesi oluyor

ve üyesi bulunduğu Demokratik Birlik tarafından Rusya Cumhuriyet Meclisi (Parlamento) ne seçiliyor.

Rusyadaki ihtilâl ve inkılâp ile Çar hükümeti devrilince Kafkas milletleri de mukadderatlarını kendi ellerine almağı ve istiklâllerine kavuşmağı düşündüler ve teşebbüse geçtiler. Fakat Çar taraftarları Rus generali Kornilof, inkilâbın başı Kerenski hükümetini devirmek amacını gütmüş ve Petersburg (Petrograd) yakınlarında bulunan Kuzey Kafkas süvari tümenini Petersburg üzerine yöneltmek istemişti. Bu durumu sezen milliyetçi Aytek Namıtok; arkadaşı Ahmet Tsalikati ile tümenin subay ve erleriyle temas etmek üzere tümenin bulunduğu muntıkaya gitmişler ve «Çar idaresine tekrar dönüş, Kafkas için ölüm demek» olduğunu bildirmişler, görüşmüşler, anlaşarak tümenin irticaî harekete alet olmasına mâni olmuşlardı. Desteksiz kalan Kornilof; Kerenski birlikleri önünden kaçmağa mecbur olmuştu. Daha sonra bu Kafkas tümeni Kuzey Kafkasa geçmiş ve Kuzey Kafkas hükümetinin kuruluşunda ordunun kuvvetli bir birliği olmuştu.

1917 de Rusyada Bolşevik anarşisi başlayınca A. Namıtok; Petersburgu terk ile geniş siyasi faaliyete giriştiği Kuzey Kafkasyaya dönüyor ve 1918 de «DAĞLI KUZHEY KAFKASYA» hükümetinin temsilcisi olarak çerkeslerin çok yaşadığı Kubana tayin ediliyor. Kuban meclisinin ve Kuban Hükümetinin hukuk işlerine bakıyor. Aynı yılda Kuban Parlamentosu onu deklerasyon üye-

si sıfatı ile Paris sulh konferansına yolluyor. Kuzey Kafkasya Bolşevikler tarafından işgal edildikten (1921) sonraya kadar Pariste kalıyor ve bu müddet içinde de Paris Sorbon Üniversitesine devam edip 1921 de onu da bitirmiş bulunuyor.

Aytek Namıtok 1921 - 1922 yıllarında Prag (Çekoslovakya) da kalıyor, 1922 sonlarında Türkiye'ye geçerek Mayıs 1924 e kadar Türkiye'de kaldıktan sonra tekrar Parise dönüyor. 1942 yılına kadar Pariste yaşayan A. Namıtok başta Kafkasya ve Çerkes tarihi, Çerkeslerin etnolojisi, dil ve folklor sahasında ilmi araştırmalarda bulunuyor, Paris kitaplıklarını birer birer dolaşılıyor, tetkiklerini iltetiyor.

Profesör A. Namıtok 1936 dan beri «Societe de Linguistique à la Sorbonne» üyesi ve «Societe d'études Mediteranneennes» kurucularından idi. Bulletin de la societe de Linguistique à la Sorbonne» ve «Revue de l'Histoire des Religion» dergilerine yazı yazardı. Sorbonne da Profesör G. Dumezil ile birlikte Fransa Eğitim Bakanlığı tarafından yayınlanan «Fables de Tsey İbrahim» kitabını yazmış ve tetkikleri neticesinde «Çerkeslerin menşei-Origines des Circassiens» kitabının birinci cildini yayınlamıştır (1939).

İkinci Dünya Harbi esnasında Namıtok Almanyada «Institut für Kontinental - Europäische Forschung» müessesesinin ilmi mensubu olarak Kuzey Kafkasya tarihi üzerinde çalışıyordu. Harpten sonra Almanyada teşekkül eden Müslüman komitesi reisliğine seçilen Namıtok; bu ağır devirde, Fransa-

da ve Batı Avrupanın diğ er memleketlerinde muhtelif elçiliklerle temas geçerek yurddaşları Kafkasya müsüman ve hristiyanlarına büyük hizmetlerde bulunmuş, 1949 da yurddaşları ile birlikte Türkiye'ye göç etmişti.

Türkiyeye çekilen Namitok; zevcesi Hayriye Melek Khunc'un Manyasın Tepelik köyünde muhtelif dillerdeki ilmi kitapları ile başbaşa vererek tetkiklerde bulunur ve yayınladığı Çerkeslerin menşei kitabının ikinci cildini tamamlamağa çalışırdı. Namitok, muhaceret devrindeki bu ilmi - pedagojik çalışmaları yanında arasız siyasi faaliyetlerde de bulunuyor. 1950 - 1963 aralarında Münih'te Sovyetler Birliğini Öğrenme Enstitüsü ile (committee of the League for the Liberation of the Peoples of the USSR (Paris Block) e üye oluyor, muhaberelelerde bulunuyor. Enstitünün İngilizce yayınladığı (Caucasian Review) ve (Problems) dergilerinde, ayrıca Batıda İngilizce, Fransızca, Almanca, Rusça ve diğ er dillerde çıkan siyasi ve ilmi mecmualarda siyasi ve Çerkeslerin, Kafkasyalıların dil, edebiyat ve tarihlerine dair bir çok makaleler yazardı. Kuruluşundan beri üyesi bulunduğu Münih'teki Enstitünün Kuzey Kafkas bölümünün reisi bulunuyordu.

Namitok İstanbul'da Kuzey Kafkasya milli merkezinin vefatına kadar başkanı idi. İلمي ve siyasi faaliyetlerinde bütün enerjisini milliyetçilik aleyhtarı olan komünist diktatörlüğüne karşı mücadeleye hasreterek Kuzey Kafkasyalıların tarihini tahrif eden Sovyet sahte-

kârlarını meydana çıkarıyordu. Bu yüzden ona 1958 de «Moskova Devlet Üniversitesi» nin özel bir seminerinde Anglo - Amerikan ve Türk ajanı damgası vurulmuştu. Halbuki hiç kimsenin ajanı değildi. Kafkasyalıların tarihini, istiklâlini savunan, hak ve hakikattan ayrılmayan bir mücahit idi.

Profesör Aytek Namitok, Kuzey Kafkas, Azerbaycan, Gürcistan ve Ermenistandan teşekkül eden Kafkas Federasyonunun alemdarlarından dı. Bunu çekemeyen, bazan islâmci, bazan turancı geçinen bir kaç muhteris soysuzun saldırılarına maruz kalmış, hattâ o Münih'te iken onlarla münakaşa esnasında bir bulaşık soysuzun, karnına attığı bir ayak tekmesine rağmen vekar ve ciddiyetini muhafaza ederek gülümsemekle mukabele etmişti. Bu milliyetsiz güruhun Türkiyede yaptıkları tezvirat ve isnatlar neticesi ara sıra gittiği Münih ilmi enstitüsüne gitmesi o zamanki idare tarafından menedilmiş, hattâ birazda göz hapsine alınmıştı. Onun ilmine, bilgisine hayran olan Enstitü onun gaybubetinde yerini, kürsüsünü boş bırakmışlar, başkasını geçirmemişlerdi. Namitok ölünceye kadar bu çememezlik tezviratının üzüntüsü içinde idi.

Altı dili güzelce bilen ve konuşan cesur, dürüst, temiz vatansever ilim ve siyaset adamı Namitok'un ölümü Kuzey Kafkas için büyük bir üzüntü mevzuu olmuştur. Toprağı bol olsun.

Yazarın Notu : Merhum Aytek Namitok'un «ÇERKESLER'in ASLI» kitabının henüz basılmayan ve

COĞRAFYA

Kuzey Kafkasyanın

Coğrafi Durumu

II

Yazan : ŞAPSUG

(Geçen Sayıdan Devam)

KIZLAR : İspirto-Konyak fabrikası.

BESTAV : Likör-Votka, ayakkabı, dokuma ve yağ fabrikaları.

ŞAMILKALE (Mohaçkale) : Dokuma fabrikası.

ZEL)NÇUK : Yün yıkama, ve iç yağı fabrikaları.

ADLER : Kereste fabrikası.

NEVINNOMİSK : Yün yıkama fabrikası (K. Kafkasyanın en büyük yağ yıkama fab. dir.) Yağ hülhası fabrikası.

Bunlardan başka Dagestanska-ya ogni cam fabrikası (Rusyanın en büyük cam fabrikası) ile Mine-ralniye Vodi şişe fabrikası bunlar arasındadır.

KUZEY KAFKASYADA DEMİRYOLLARI : Bolşevikler Kuzey

Kafkasyayı sömürmek amacıyla burada demiryolu inşaatına büyük bir hız vermişlerdir. İlk demiryolu inşaatı Rostov'u Rusya içerlerine bağlayan Şahti İstasyonu arasında 1868 yılında tamamlanmış, bundan sonra zamanımıza kadar süregelen ve halen de inşasına devam olunan demiryolları meydana getirilmiştir. Kuzey Kafkasya demiryolları; Dağistan, Muhtar Cumhuriyeti, Sunc-kale bölgesi, Kuzey Osetin Cumhuriyeti, Kabartay-Balkar Muhtar Cumhuriyeti, Krasnodar ve Stavropol eyaletlerini içine alan ve 275,000 Km² yüz ölçümlük ve 80 kadar şehir 7000 kadar da köy bünyesini haiz meskün yeri kapsar. Rostov'dan Rusya içerlerine ve Dağistan'dan, Hazer kıyılarında Derbent'in devamı boyunca demiryolu çift hatlı olarak inşa edilmiştir. Ayrıca bir kısım hatlarda elektrikleştirilmiştir. Yukarıda da açıklandığı gibi ne yazık ki bütün bu tesisler Kuzey Kafkasyanın sömürülmesini kolaylaştırmak amacını gütmekte ve bolşeviklere yaramaktadır.

(Devamı var)

Fransızca olan ikinci cildinin Kuzey Kafkasya Adige muhtar eyaletinin merkezi Maykop'ta bulunan kardeşi İsmail Namıtok'un isteği üzerine bir sureti Paris Sorbon Üniversitesi Profesörü sayın George Dümezil tarafından Maykop'a gön-

derilmiştir. Eserler Çerkesçe ve Rusçaya çevrilecek ve asılları Maykop Üniversitesi kitaplığında saklanacaktır. Kitaplar sırf ilmi mevzularda olduğundan gönderilmesinde mahzur görülmemiştir.

ÇERKES ADETLERİ

I

İngilizceden Çeviren : *SETENAY*

ATALIK MÜESSESESİ : Çerkesler atalık müesseselerinin devamını teşvik ederlerdi. Bundaki maksat ise komşu köyler arasında kuvvetli bağlar meydana getirmek, dolayısıyla bölgenin düşmana karşı savunmasında halkı âdeta bir aile çerçevesi içerisinde birleştirmekti. Öyle ki atalık müessesesi kurulan aileler arasında evlenmek dahi mümkün değildi. İzdivaçta eşlerin diğer köylerden aranması şarttı. Bu sistem de diğer köyleri âdeta bir aile gurubunda toplar, akraba köyler gurubuna sokardı. Bu sebepten sulh zamanlarında karşılıklı ziyaretler yapılır, savaşta ise düşmana karşı birleşik bir cephe kurulmuş olurdu. Bundan dolayıdır ki atalık ve evlenme müesseseleri milli şuurun kuvvetlenmesinde çok büyük bir rol oynardı.

ÇOCUKLARIN YETİŞTİRİLMESİ : Özellikle erkek çocukların gençlik çağına kadar yetiştirilmeleri annelerine aitti. Çocuklar babalarından uzak tutulur ve babanın öğlunu sevmesi, kucagında taşıması, onunla konuşması, hattâ birlikte yemek yemesi katiyen uygun kabul edilmezdi. Çünkü gerek baba, gerekse çöğlun mertlik anlayışlarına aykırı düşen bu gibi hallerden kesinlikle sakınmaları ve heyecanlarını yenmeleri elzemdi.

Çerkesler çocuklarına karşı sevgi ve şefkat göstermeyi yigitlik

ve cesaretlikleriyle bağdaştıramaz, ama bunun yanı sıra babalarına karşı hürmette asla kusur işlemezlerdi.

Kafkaslıların hayatlarının özünü teşkil eden, doğruluk ve bağlılık kavramlarının çocukların ruhlarında geliştirilmesi annenin sorumluluğu altındaydı. Ayrıca anne çocukların eğlence ve oyunlarını yönetmelerine, cesaretli ve asil hareketlerde bulunmalarına dikkat ederdi. İyi hareketlerde çocukların takdir, kötü hareketlerde de tekdir edilmelcri usuldendi.

Erkek çocuklar gençlik çağına erişince babanın sorumluluğu altına verilir, kız çocukların eğitimi ise yine annenin eline bırakılırdı.

Günlük işler bittikten sonra gençler zamanlarını spora ve oyunlara verir, umumi parklara giderlerdi. Hattâ kızlara mahsus sporlar mevcuttur. Akşam olunca, gençlerin yemekte bulunmaları adetti. Yemekten sonra ise gerek erkek ve gerekse kızlar temiz elbiselerini giyerek müşterek toplantıların yapıldığı parti veya umumi toplantı yerlerine giderlerdi. Partilerde kendi aralarında danslar (Çerkes oyunları) yapar, şarkı söylerler veya sadece konuşarak (Muhabet) eğlenirlerdi. Gençlerin bu çeşit toplantılarının özelliği onların genel kültürlerini ve tarihi bilgilerini arttıracak nitelikte olurdu. Onlara hitabet sanatı da öğretilirdi. Hikâyeler genellikle genç erkek ve kadınları meşhur etmek amacıyla düzenlenir ve diğerlerine iyi bir örnek ve teşvik edici mahiyet arzederdi. Toplantılarda söylenen şarkılar (Vered) in

çoğunluğunu vatani olan ağıtlar (Gıbze) teşkil ederdi. Pek nadiren de aşk konusunda olurdu. Dans, bînicilik ve sporun önemli bir unsuru addedilirdi. Bütün erkek ve kadınlar dansı öğrenmek zorunluğunda idiler. Bu bir eğlenceden ziyade vazifeydi.

ÇERKES GENÇLİĞİ

Genç erkekler giyinme sanatını, başlıca kahramanlık hünerlerini, edebi bilgilerini ve sporları; arkadaş ve yakınlarının hayranlık ve takdirlerini kazanmak amacıyla ve tam anlamıyla öğrenmeğe gayret ederlerdi. Fakat çok kere genç erkekler arasında dürüst bir rekabatin meydana gelmesinde güzel kızların rolü büyüktü. Aşağıdaki gelmek bunlara bir örnektir:

Delikanlılar arasında tertiplenen çeşitli yarışmalarda genç kızlar kendi el işi hediyelerini beraberlerinde bulundurlardı. Bu hediyeler yarışmalarda galip gelenlere verilirdi. Çoğunluğunca galipler seyircilerin ilgilerini çekmek ve onların memnuniyetini arttırmak amacıyla rakiplerinin açıkça ilgilendikleri kızların hediyelerini seçerlerdi. Galiplerin bu açık meydan okumaları rakipleri ve onların taraftarları arasında büyük tepki yaratır ve onları heyecana sevkederdi. Bu durum mağlupların daha sonraki yarışmalar için daha çok çalışmalarına sebep olurdu. Galip gelen bir delikanlının gururunu, kendini teshir eden bir kızıdan aldığı hediye kadar okşayan ne olabilir?

(Devamı var)

PORTRELER:

KAZANOKO JABAĞI

16... - 1722

Yazan : ADİGE

Kafkasların kuzeye, Kuban ovalarına bakan yamaçlarında dört kardeş küçük kulübelerinde babalarının kendilerine bıraktığı yegâne mirasları biricik koyunlarıyla yalnız, fakat mutluluk içerisinde yaşıyorlardı. Koyun hepsinin ortaklaşa malları olduğundan ona çok iyi bakıyor ve çok da seviyorlardı. Öyle ki onun üzerindeki haklarını koyunun dört bacağına aralarında taksim etmekle koruyorlardı.

Günün birinde şımarık koyun ön bacaklarından birini incitmiş ve intinen bacak büyük bir titizlikle sargılarla sarılıvermişti. Fakat buna rağmen o yine rahat durmuş yanmakta olan ocağın etrafında gezinirken bacağındaki sargılar tutuşuvermişti. Korku içerisinde paniğe kapılan hayvan soluğu köy harmanında alıvermiş ve koskoca harman bir saniyede tutuşup kül olmuştu. Harmanın sahibi ise haklı olarak koyunu yakalamış ve dört kardeşte mahkemeye verilmişti. Mahkeme uzun sürmedi. Mahkemeni nThametsesi (1) Vridade (2) sonraları tartışmalara yol açan kararını vermişti: Yaralı bacağın sebep olduğu yangın yüzünden bu bacağın sahibi cezalandırılmış ve diğer kardeşler bu işte suçsuz görülmüştü. Çünkü yaralı bacağa sarılı bez parçaları olmasaydı ateş harmana hiç bir zaman gelmiyecekti.

*
**

Köy meydanında yaşları 7 - 12 arasında bir sürü çocuk koşmaca oynuyorlardı. Aralarında çıkan bir anlaşmazlık yüzünden tartışmalara girişmiş ve neticede gurubun en küçüğü olan 7 - 8 yaşlarındaki bir çocuğun cezalandırılmasına karar verilmişti. Çocuk bütün gücüyle kendini savunuyor ve karara itiraz ediyordu. Bütün çabaları boşa gidince de:

— Sizin kararınız da Vridade'nin kararına benziyor demişti.

Bu sırada oradan geçmekte olan Vridade çocuğun bu sözlerini işiterek ona yaklaşmıştı. Çocukla aralarında şu konuşma geçti:

— Cğlum, sen Vridade'yi tanıyor musun?

— Hayır tanımıyorum. Fakat verdiği kararın yanlış olduğunu biliyorum.

— Eğer dedi küçük. Köyün Themetesi ben olsaydım sadece yaralı bacağı sahibini cezalandırmazdım. Bu cezayı bütün kardeşlere verirdim. Gerçi yangını çıkaran yaralı bacağı sarılı olan bez parçalarıdır, ama bu yaralı bacağı harman yerine sürükleyen de diğer üç bacaktır. Bu sebeple suç ortaklaşa işlenmiştir..

Vridade bu mantıklı cevap karşısında şaşkına dönmüş etrafında toplanan kalabalığın hayret dolu bakışları arasında çocuğa:

— Oğlum, senin ismin ne? diye sormuştu.

Karşısındaki kimsenin Vridade'den başka birisi olmadığını anlamakta gecikmeyen çocuk ise mahcubiyetle başını önüne eğmiş ve:

— Jabagi efendim demişti.

Vridade çocuğu elinden tutmuş, evine götürmüş ve biraz sonra etrafına topladığı halka:

— Bu çocuğa iyi bakın. Bir gün gelecek bu çocuk sizlere önderlik edecektir demişti ve Vridade o andan itibaren koyunun sebep olduğu yangın hakkındaki kararını Jabagi'nin dediği şekilde düzeltmişti.

..

17. ci asrın sonlarında batı Adige bölgesinde dünyaya gelen Jabagi Kuzey Kafkasyanın en büyük sosyoloğu ve aynı zamanda da en büyük devlet adamlarından birisidir. O'na Kafkasyanın Solon'u adı verilmiştir. O meydana getirdiği sosyal hayat nizamıyla yalnız Kuzey Kafkasyanın değil bütün Kafkasyanın sayıp sevdiği bir kimse cimustur. Çok eskiden beri mevcut olan Çerkes gelenek ve göreneklerine yeni bir şekil vermiş, onlardan günün şartlarına uymayanlarını kaldırmış veya değiştirerek en iyi bir şekilde uygulanmasına çalışmıştır.

Jabagi'nin yeniden düzenlediği bu gelenek ve görenekler «Jabagi Kanunları» adıyla zamanımıza kadar süregelmiştir. Öyle ki biz buna bir nevi Kuzey Kafkasyalıların anayasası diyebiliriz. Jabagi Kanunlarının kıymet ve şümülünü şuradan anlıyoruz ki bugün çeşitli baskılar altında Kuzey Kafkasyada yaşamakta olan veya dünyanın çeşitli bölgelerinde muhacerette bulunan Kuzey Kafkasyalıları hâlâ bu kanunların kuvvet derecesi sayesinde ki (Buna Kuzey Kafkasyalıların yarıdışlarında mevcut olan birçok hasletleri de eklemelidir) millî benliklerini koruyabilmiş ve sosyal hayat-

ları diğer toplumlar tarafından takdir ve hayranlıkla izlenmiştir.

Jabagi kanunlarının özünü teşkil eden başlıca unsurlar şunlardır (3):

1 — Topium hayatında asil bir unsur vardır ve olmalıdır da,

2 — Mert olan herkes asildir.

3 — Asalet için zenginlik ve ziy-net ayıptır.

4 — Gurur ve azamet asalet belirtisi olamaz.

5 — Asalet doğruluk demektir.

6 — Savaşta kılıcı, kürsüde sözleriyle kendini gösteren başımızdır.

7 — Asalet hiçbir zaman aileden gelmez. Hizmet ve doğruluk, zekâ ve kabiliyet bir şahsı veya aileyi asil yapabilir.

8 — Adet, en uygun olan şeylerin uygulanmasıdır.

İşte kanunlarının özünü kısaca belirttiğimiz Jabagi'nin toplum ve devletin birbirlerine karşı olan görevleri konusundaki görüşlerini de şu şekilde sıralayabiliriz :

A) Toplumda disiplin ve doğruluk esas olmalıdır.

B) Devlet toplumdan doğmalı ve daima toplumla beraber olmalıdır. Böylelikle devletin görevi toplumu meydana getiren çeşitli unsurların hayat ve çalışmalarını düzenlemekten ibaret olmalıdır.

C) Devlet başkanı seçim yoluyla iş başına gelmelidir. Fakat seçilecek başkanın asil ve liyakatli olması aranmalıdır.

Sağlığında örnek bir devlet teşkilâtı kurmayı başarabilen Jabagi'nin bundan asırlar önce toplum ve

devlet hakkındaki görüşleri öğrenildikten sonra bugünkü atom çağında hâlâ karanlıklar içerisinde yüzen milletlerin çokluğu göz önünde bulundurulursa, ne büyük bir dahi olduğu kendiliğinden ortaya çıkar.

Bütün bunlar sebebiyledir ki Jabagi ve kanunları bütün yönleriyle ve derinliğine incelenmesi gereken bir konudur

Kazanoko Jabagi 1722 yılında yine doğduğu batı Adige bölgesinde hayata gözlerini yummuştur

(1) Thamete: Çeşitli anlaşmazlıklarda hakem rolü oynayan, fakat kararı kesinlikle uygulanan yaşlı, fakat bilgili kimse.

(2) Vridade: O devirde yaşamış olan kıymetli bir zat

(3) Jabagi ve Kanunları için bak:

1 — Dr. Vasfi Güsar Yeni Kafkas Dergisi İst. 1959 sayı 18,

2 — Gn. İsmail Berkuk, Tarih-te Kafkasya, sayfa 245.

KOCAELİDE BİR DERNEK

KURULDU

Haber aldığımızı göre 13.1.1964 tarihinde Kocaelide bir «Kafkas Kültür Derneği» kurulmuştur. İdare Heyetine Muhittin Özonur, Selâhattin Öneş, Ercüment Çiftçi, Neşet Çebe, Ersoy Yılmaz, Galip Çağın, Hayati Özer, Turan Eroğlu seçilmişlerdir.

Yeni idare heyetine başarılar dileriz.

SIKILGAN YEDİĞ (»)

Yazan : *Kadir NATHO*

Altı aydanberi ilk defadır ki Yedig, hürriyet havasını teneffüs edecekti. O; geceyi akrabalarıyle birlikte geçirmek üzere Vadisier köyüne giden muhafızına henüz güle, güle demişti.

Kendisini biraz ferahlamış hissettiyse de düşüncelerinin sonsuzluğu içerisinde ve hızla akışan iç güdüsüyle sürdüğü hayatı ve içinde bulunduğu şartların bir muhasebesini yapmaktan geri duramadı: Otuz beş yaşını dolduran bir adamın, bir muhafızın kontrolü altında tutulması onu çok üzüyordu.

Cdasının ufacık penceresinden dışarı bakarken, gözleri yavaş, yavaş, yükselerek Yedi Tepeler'e doğru uzanan beylik caddelere ilişti. Burası Ürdün'ün başşehridir... Ağır, ağır yürüyen deve kervanları, yüklü eşekler, koyun sürüleri, yükselen toz bulutları içerisinde kornalarını öttürerek uzaklaşan lüks arabalar, çötlü üzerlerinde getiren Bedeviler, Filistinli Fellâhlar, dağlı Dürziler, memleketin her köşesinden akın eden çingene ve dilenciler, Cuma namazından sonra camiden çıkan ve yolları tıklım, tıklım dolduran şehir halkı. Gördükleri onun hiç te yabancıları değildi. Gerçekten de Yedig burada, Haşimi diyarında, sekiz yıl kalmış, halkı sevmiş, ken-

di basit hayatını kendine yeter bulmuştu.

Düşündü, taşındı; evet, bütün bunlara rağmen bu insanlara benzeyen bir tarafı yoktu. O, uzaklardan hem de çok uzaklardan gelmiş, sevgi ve mutluluk dolu bu hayatı yadırgayan birisiydi. Bir anda halini unutup dalgalı hayal âleminden sıyrıldı. Gözlerini açtığı vakit kendisini daha önceleri üç ay kaldığı Beit - Lshem akıl hastanesinde buldu. NİÇİN? Arkadaşları ona acıyor, âcil şifalar diliyorlardı. O, bütün bunları hatırlamıştı. Tabancası yanında ve nede olsa muhafızı da şimdilik uzaklardaydı... Fakat bu durum daha ne kadar sürebilirdi. Böyle bir hayat yaşamaya değer miydi? Bu bir tercih meselesiydi. Yine düşünenecek ve bir karara varacaktı. Evet veya hayır; fakat...

Şehir gözükmüyordu. Biraz önce pencere aralığından seyrettiği canlı sahneler geride iz bırakmadan, gecenin karanlığı içerisinde kayboluyordu. Herşey birden değişmişti. Özlenecek, uğruna ölünecek ne kalmıştı? Şimdi o yapayalnızdı. Kendi içine dönecek kalbinin sesini dinleyecekti. Hayatın güzel olduğu da bir gerçektir. Belkide yaşamak isteyecekti. Hayır, bu olamazdı. Birdenbire galeyana geldi, mavi gözleri ateş püskürtüyordu. Daha ilerisini düşünemedi. Ufak boylu Yedig bir anda sanki bir dev oluvermişti. Hemen geriye döndü; hızla yatağına koştu. Yastığının altında sakladığı tabancayı aldı ve doldurdu. Ama hepsi o kadar. Daha ileri gidemedi. Çünkü hatıraları canlanmaya, mazisi bir sinema şeridi gibi gözleri

KUZEY KAFKASYA — RUSYA
MÜCADELESİ

Yazan : İzzet AYDEMİR

(Geçen Sayıdan Devam)

Bu sıralarda Rusyada Romanof hanedanı iş başına geçmiş ve çar Petro (Deli Fetro) idareyi ele almıştı. Petro Siav kirliliğini gerçek-

leştirmek üzere çalışmalarını hızlandırmış, Kuzey Kafkasyalılar arasındaki birlik karşısında ise onlarla dost geçinmeği politikasına uygun bulmuştu. Bu hal Kuzey Kafkasyalılarının da işine yarıyordu. Sonuç olarak Arslanbey Kaytuk ile Petro arasında 1707 yılında bir sulh anlaşması imzalandı. Aynı şekilde Kırımlılarla da bir anlaşma yapıldı. Bu suretle memleket 30-35 sene bir

önünden geçmeğe başlamıştı. O, mazisini bir kere daha yaşıyordu: «Babası Frens KUON, halkın göz yaşları arasında, köy meydanında ipe çekiliyor; ve sonra annesi, küçük kardeşi ve kendisi baba ocağı evlerinden çıkarılıyor, bu yetmiyor-muş gibi kollektif çiftlikten de kovuluyor; artık hamisiz, evsiz, barsız kalan anne ve çocuklar günlerini kaderin kucagında çile çekerek geçiriyor ve soğuk bir kış sabahı annesinin, kolları arasında küçük yavrusu olduğu halde donmuş cesedi ile karşılaşılıyor. Ağabeyinin hâpiste öldürüldüğünü öğreniyor ve nihayet hür bir hayat için, mucize kabilinden Rusyayı terkederek Ürdün'e geliyor.»

O, düşünüyordu. Ürdün'de bu hastalık yeniden nüksediyordu. Geride bıraktığını sandığı istibdat onu adım, adım kovalıyordu. Cinnet getirmesi işten değildi. Bu çok önemliydi. Çünkü çıldıranların Amerikaya gitmesi mümkün değildi.

Düşmanla savaşacak kadar enerjim yok! Dostlarıma deli olmadığımı ıspat edecek gücüm kalmadı! Gayesiz ve sefil bir hayat yaşanma-

ya değer mi? Muhafızım hala uzaklarda ve ben istediğim şeyi yapmakta hürdüm...

Sıkılğan Yediğ yine kendine gelmişti. Bir kere daha gülümsedi. Aynaya doğru fırladı. Esmer saçlarını itinayla taradı, kravatını düzeltilti, tabancasını cebine koydu süratle Rass-Al-Ain'a koştu. Burası otların ve ağaçların her zaman yeşil kaldığı Kafkasya gibi bir yerdi. Orada ağacın altına uzandı. Temiz mendiliyle çenesini sıkıca bağladı. Ütülü elbisesinin soî yakasını kaldırdı, üzerine beyaz bir bez yaydı. Bu mendil kanı emecek toprağa akıtmıyacaktı. En son yapmağı tasarladığı şey buydu. Onun kanı ancak Kafkasyanın topraklarını sulamalıydı. Tabancasını çıkardı, tam kalbine nişan aldı. Kararını çoktan vermişti. O şimdi yalnız değildi.

Ertesi gün onun gülümseyen cesedi bulunduğu zaman herkes acındı. Bazıları ise ağladı. Ama hiç kimse Yediğ'i bu hareketinden dolayı kınamadı.

(*) İngilizceden Türkçeye İsmet Kalgay tarafından çevrilmiştir.

sulh devresi geçirdi. Eğer Kuzey Kafkasyalılar aralarındaki bu birlik hareketini çok daha önceleri gerçekleştirmiş olsalardı Ruslar ve dolayısıyla kazaklar Kuzey Kafkasyaya yerleşme imkânı bulamazlardı. Nitekim tam anlamıyla kökleştirilemeyen bu birlik 1722 de Kazanoko Jabağı'nın, 1727 yılında da Arslanbek Kaytuk'un ölümüyle sarıldı. Başkanlığa getirilen Kaşavabi, Arslanbek Kaytuk'un kurduğu birliği yaşatıp, geliştirecek zaman ve imkânı bulamadı.

Çar Petro Astragan kontu Apraskin'i keşif amacıyla 1711 tarihinde Dağıstan üzerine gönderdi. Fakat bu seferi başarısızlıkla sonuçlanan Apraskin hemen hemen ordu-suz kalarak geri döndü. (14) Çar Petro bu başarısızlık üzerine uzun bir hazırlığa girişti. 22000 piyade, 5000 deniz eri, 9000 dragon (Özel surette yetiştirilmiş muharip) ve 42gemi ile Hazar denizinden; 70000 kişilik Kazak, Kalmuk ve Tatar sularisiyle de başlarında bizzat Çar Petro ve Çariçe olduğu halde karadan Dağıstan üzerine yürüdü. Deniz kuvvetleri 27 Temmuz 1722 de Agrahan'ı, 23 Ağustos 1722 de Derbent'i işgal ettiler. Fakat korkunç bir fırtınada Rus donanması tamamen mahvolmuş, erzaksız ve cephanesiz kalan Petro Derbentte 3000 kişilik bir kuvvet bırakarak Astrakana, oradan da Moskovaya dönmek zorunda kalmıştı. Rusların bu başarısızlıklarında Kuzey Kafkasyalıların indirdikleri büyük darbelerin de rolü büyüktü. Bu büyük sefer Ruslarla Dağıstanlıları fiili olarak karşı karşıya getirmiş

oldu. Çar Petro'nun 1725 yılında ölümü üzerine Kafkasya üzerine yönelen Rus saldırıları duraklamıştı. Ayrıca Osmanlıların, İran Şahı Nadir Şahın ve bizzat Dağıstanlıların Rusları gerek askeri, gerekse politik yönden sıkıştırmalarının bir sonucu olarak Dağıstandaki Rus Kuvvetlerinin Rusya ile olan irtibatları kesilmiş ve Ruslar 1735 yılında Çar Petro tarafından işgal olunan toprakları boşaltmışlardır.

DAĞISTAN SEFERİNİN SONUÇLARI : Çar Petro Dağıstan seferinde gerçi başarısızlığa uğramıştı; fakat sonuç olarak Ruslara Rus istila plânlarını bırakmıştı. Bu amaçla Kuzey Kafkasyaya geniş çapta ve süratli bir şekilde Kazak aileleri yerleştirilmeğe başlandı. Kuzey Kafkasyalılar, bilhassa Asetinler arasında hristiyanlığı yaymak üzere misyonerler gönderdiler. Kazakların yerleştikleri yerlerde tutunmalarını sağlamak amacıyla da askeri müstahkem mevkiiler yaptılar. Bunlar arasında sırasıyla Kızılyar, Mozdok en önemli olanlarıdır.

KUZEY KAFKASYALILARA GELİNCE : Rusların Dağıstana fazlaca sokulmaları, Kuban bölgesine Kazakların yerleştirilmeleri sonucu Kırım ile bağlantılarının kesilmesi onları bir takım tedbirler almağa zorladı. (Devamı var)

(14) Bilindiği gibi Arslanbek Kaytukun kurduğu birliğe henüz Dağıstan alınamamıştı. Bu sebep'e Ruslar Dağıstana çekinmeden saldırdılar.

(15) Agrahan : Bugünkü Dağıstan Cumhuriyetinin başkenti. Sonraları Ruslar buraya Petrofski, 1919 da Kuzey Kaf. Cumhuriyeti ilan olunca, Şamil Kala, şimdi ise Mahaç Kala'dır.

Öküzlerin Hikâyesi

Anlatan : ELBRUZ

Kuzey Kafkasyanın dağlık Osetya bölgesinde fakir, fakat mert ve çalışkan bir köylü yaşıyordu. Köylü her zamanki gibi sabahleyin erkenden kalkmış, tarlasına giderek çiftini sürmeğe başlamıştı. Çifte koştuğu bir çift öküzünü yormamağa gayret ediyordu. Çünkü bu öküzler onun herşeyi demekti. Hayvanların çok genç ve henüz bu işe pek alışkın olmadıkları belliydi. Buna rağmen fakir köylü büyük bir sabırla hayvanlara iyi muamele ediyordu. Birden tarlada eli silahlı dört haydut belirdi. Selama dahi lüzum görmeden:

— Arkadaş, çabuk o öküzleri buraya getir! Ve silahlarını köylüye çövirerek ilâve ettiler: Karşı koyma kurşunu yersin!

Köylü bu ani davranış karşısında şaşırmış ve yüzlerinde merhametten eser olmayan eşkiyalara karşı bir kerecik olgun şansını denemekten geri kalmamıştı.

Yumuşak ve acındırıcı bir sesle:

— Ne olur öküzlerimi almayın. Çünkü onlar benim herşeyimdir. Bütün hayatım onlara bağlı. Emin olun evde onu doğuran bir inekten başka hiçbir şeyim yok. dedi

Haydutlar bu yalvarmalara kahkahalarla gülüşerek şu cevabı ver-

mişlerdi:

— Uzatma, getir öküzleri buraya! Merak etme onları doğuran inek bir kere daha doğurur.

Öküzleri vermekten başka çaresi bulunmayan zavallı köylü:

— Hiç olmazsa öküzlerin boyunduruğunu bana bırakın. Dedi.

Haydutlar bu söz karşısında da gülmekten kendilerini alamamışlar ve:

— Be adam bize öküzler lâzım, boyunduruk değil. Al onu kafana çal! Ve öküzleri önlerine katarak oradan uzaklaştılar.

Fakir köylü, boyunduruğunu omuzlayarak çabucak oradan ayrılmış ve biraz ilerdeki vadide oradan geçecek olan eşkiyaları beklemeğe başlamıştı. Anlındaki terleri silmiş, boyundurukta gizlediği filintasını ateşe hazır duruma getirerek beklemeğe başlamıştı. Biraz sonra önlerinde öküzler olduğu halde haydutların gülüşerek dar vadiye girdikleri görüldü. Tam köylünün bulunduğu yere gelmişlerdi ki üç el silah sesi duyuldu. Tak! tak! tak! Ve üç haydut kanlar içerisinde atlarından aşağı yuvarlandılar. Dördüncü ve içlerinde en genci olan haydut ise korku içerisinde köylüye yalvardı:

— Ne olur bana kıyma! Ben annemin bir tek evladım!

Köylü gülümsedi ve ona şu cevabı verdi:

— Merak etme arkadaş! Seni doğuran ana bir daha doğurur. Ve silahını dördüncü defa haydutun üzerine boşalttı. Tak!



RAMAZAN TRAHO

Sovyetler Birliğinin Araştırma Enstitüsü üyelerinden olan Hacımusaoglu Ramazan Traho 8 Temmuz 1964 tarihinde âni olarak hayata gözlerini kapamıştır.

Ramazan Traho, Adige Cumhuriyeti RSFSR (Kuzey Kafkasya) nin ŞİNCİ köyünde 5 Haziran 1914 tarihinde doğmuş olup tanınmış bir çiftçi ailesinin oğluydu.

1930 yılında Moskova'da liseyi bitirmiş ve yine Moskova Üniversitesine devamla ve 1934 yılında Filoloji Fakültesinden mezun olmuştur.

1932 - 1934 yılları arasında fakülteye devam ederken Prof. H. F. Yakovlev'le birlikte doğu enstitüsünde çalışmış, V.Z.I.K. SSSR nin yeni alfabe yapılması için teşkil olunan ilim kurulunda da görev almıştır. Ayrıca Doğu ve Batı Kafkas dillerinin öğrenilmesi için mesai sarfetmiştir.

1934 - 1941 yılları arasında Kuzey Kafkasyada Maykop İlimi Araştırma Enstitüsünde görev almış ayrıca yine Maykop liselerinde Rus dili ve edebiyatı dersleri öğretmenliği yapmıştır. 1941 Ağustosunda Rus ordusuna çağırılmış istihkâm taburunda görev almış, 1942 yılında bu taburda çalışırken Almanlara esir düşmüş, bir müddet sonra da Almanlar tarafından serbest bırakılmıştır.

1945 Şubatında Berlinden Avusturyaya geçmiş ve orada bir mobil fabrikasında çalışmıştır.

1943 - 49 yıllarında İRO (UÜRZBURG) da kamplarda bulunan müslümanların yaşayışları ve bunların Almanyadan başka memleketlere göç işleriyle ilgili çalışmalarında bulunmuştur.

1949 yılında vatandaşları olan bir kısım Kuzey Kafkasyalı ile birlikte Türki-

ye'ye gelmiş, Türk vatandaşlığına kabul olunmuş ve bu arada Ankara Dil Tarih, Coğrafya Fakültesi Filoloji bölümü imtihanını vermiştir.

1951 yılında ise tekrar Almanya'ya dönerek, Münih'te yerleşmiştir.

1951 - 1954 yıllarında Rusça, İngilizce ve Türkçe yayınlanan «Kafkas» dergisinde devamlı olarak çalışmış, ayrıca Bon şehrindeki Prof. Dr. H. Deetersa ve İnsburg Üniversitesindeki Prof. Dr. Knobloha'nın Adige, Kabartay ve Çerkesçeden Almancaya lügatlerinin hazırlanması sırasında adı geçen Profesörlerin asistanlığını yapmıştır. Sovyetler Birliğini Öğrenme Enstitüsünün Amerikanın Sesi ve Hürriyetin Sesi radyolarının yayınlarını idare etmiştir.

1954 yılında ise Sovyetler Birliğini Öğrenme Enstitüsünün kadrosuna alınmış, başlangıçta «Vestnik», «Kafkas Sborink» ve diğer dergilerin, bu arada Enstitüce çıkarılan Arapça dergilerin yayın müdürlüğünü yapmıştır. Traho ayrıca birçok ilmi eserlerin yazarıydı. Sovyetler Birliğinin Kuzey Kafkasya hakkında güttükleri siyaseti, Kuzey Kafkasyalıların dil, tarih ve edebiyatlarını inceleyen yazılar yazardı.

O, «Kuzey Kafkasya 1955», «Çerkesi 1936» adlarında iki kıymetli eser yayınlamıştır. Son zamanlarında birçok eserler yayınlamak üzere hazırlıklarda bulunmuş fakat ömrü bunları tamamlamasına yetmemiştir.

Merhum; milletini, onun mazisini, geleceğini çok düşünür, Kuzey Kafkasyalıların birlik ve beraberlikleri için çaba gösterirdi. Çerkeslerin hürriyeti onun idealiydi. Bütün Kuzey Kafkasyalıların, Amerikanın ve yakın doğu milletlerinin sevgi ve hürmetini kazanmıştı.

O, kendi milletini seven ve milletine bağlı olan, milletinin saadet ve hürriyeti için savaşıyor, gelenek ve göreneklerine bağlı, idealist insanlara örnek bir vatansever olarak kalplerde yaşayacaktır.

Not: Bu yazı Almanya'nın Münih şehrinde yayınlanan NASCHE OBSCHTSCHEE DELO adlı derginin Ağustos 1964 sayısından alınmıştır.

ETNOĞRAFYA

KUZEY KAFKASYA'DA YAŞAYANLAR VE DİLLERİ

Yazanlar :

Bernard GEİGER, A. H. KUIPERS,
Tibor HALASI-KUN,
Karl H. MENGES
Columbia Üniversitesi
1959

Mouton J. Co. S-Gravenhage
Türkçeye çeviren :
Yıldız Okyay TLİFİJ

Aşağıda verilen malûmat Kafkasya'nın hali hazırda bgünkü Linguistic - ethnik durumuna dayanmaktadır. Bu özetin esası Kafkasya hakkında Columbia Üniversitesi Human Relations ARCA Files of. HRAF subcontractor's Monograph The Caucasus (1956) py 417-502 yazarlarının her biri kendi sahalarının içine giren mevzuu incelemişlerdir. Bu suretle Kafkas mevzuu Dr. Kuipers, Hind - Avrupa mevzuu Dr. Geinger ve Dr. Kuipers incelemişlerdir.

Genetic - Linguistic görünüm

Kafkas (Paléocaucasian, İbero-Caucasian) diller:

I — Güney Kafkas (Kartvelian, İberian) branşı, Gürcüce, Mingrelo-Lazca, Svan'ca.

II — Kuzey Batı Kafkas'ca (Batı Kafkasca, Abasgo-Kertetan, Pontic branşı: Abkhaz, Ubikh ve Çerkesce.

III — Kuzey Doğu Kafkas'ca (Doğu Kafkasca, Çeçeno-Lezgice, Çeçeno - Dağıstanca, Kaspian) branşı.

1 — Veinakh (Kuzey merkezi Kafkas) grubu. Çeçen - İnguş, Bats.

2 — Avaro - Ando - Dido grubu: (a) Avar'ca, (b) Andi tali grubu, Andi, Botlikh - Godeberi, Karata, Bogulal, Tindi, Chamalal, Akhvakh. (c) Dido tali grubu Khvarshi Dido, Kapucha - Khunzal - Khunzal - Ginukh (d) Archi.

3 — Lak - Darguva grubu, Lak ve Dargua dialektleri Dargua, Kaitak, Kubachi.

4 — Samur grubu, Lezgi'ce, Agul, Rutul, Tsakhur, Tabasaran, Budukh, Dzhek.

5 — Khinolug.

6 — Udi.

Hind Avrupa (İndogermanic, Aryan) dilleri :

I — Ermenice,

II — İrani branş.

1. Doğu (veya kuzey) İrani Osetce.

2. Batı İrani (a) Kuzey grubu (Tlaysh), (Kürd'ce, (b) Güney grubu Tat.

Altaik diller :

I — Türkçe (Tatar, Müslüman) branşı (1) Oğuz grubu, (a) Batı Oğuzca, Azeri, Karapapak, (b) Doğu Oğuzca Türkmen. (2) Kıpçak grubu: Kumuk, Nogay, Karaçay, Balkar.

II — Mongol branşı, Batı grubu: Kalmuk'lar.

Not : Herhangi bir yanlışlığa sebebiyet vermemek için kitaptaki özel isimler aynen yazıldıkları gibi alınmıştır. Buna göre Ch-ç, İa-y, Sh-ş, Y-i, C-k olarak okunmaktadır.

ÇERKESLER

İsim: Kenidlerine verdikleri isim - Adighe, İngiliz varyantları: Circassians, Cherkes. Rusların verdikleri isimler: Cherkesy(tali kollara da bak). Abkhaz: Azkua, Oset: Köşgon, hepsine birden Köşög (bilhassa Kabardeyler için kullanılır) Gürcüler: Cherkezi.

Kabardeylerin nüfusu :

1897 de	98,561	(Rus nüfus S. göre)
1926	139,925	(» »)
1939	164,106	(» »)

Diğer Çerkesler :

1897 de	46,286	(Rus nüfus S. göre)
1926	65,270	(» »)
1939	87,943	(» »)

1945 Türkiye nüfus sayımına göre Türkiyede Çekesçenin 166,691 kişi tarafından konuşulduğu gösterilmiştir. (Çerkesler, evlerinde kullanılan milli dillerini korku ve yapılan baskı yüzünden tam açıklayamamışlar ve bu yüzden bu istatistik gerçek sayıyı vermemektedir.

MEVKİ :

1 — Yukarı Çerkesler (Kabardeyler), Malkar, Baksan, Chesek ve merkezi Kafkas dahil yukarı Terek nehirleri havzaları (Büyük Kabarda. Terek'in doğusunda kalan küçük bir bölge (Küçük Kabarda): Bu bölgeler Kabardey ASSE'yi meydana getirirler. Aynı zamanda Cherkes A.O. ya dahil olan yukarı Kuban ve Zelenchuk nehirlerinde de vardır. Mozdok etrafında ve Adige A.O. nun diğer kısmında ufak gruplar mevcuttur.

BESLENEY : Çerkes A.O. da :

İki grup mevcuttur: Besleney ve Bakozil. (Krasnodar Uspenskii rayonunda iki köy: Kurgovskoe ve

Korovskoe. Adigey A.O. da iki köy: Khodzh ve Uliap.

2 — Aşağı Çerkesler: Kubanın aşağı, orta kısmının güneyinde ve LABA ve BELAIA havzalarında. Bunlar Adygei A.O. meydana getirirler (çeşitli kabilelerden meydana gelmişlerdir). Aynı zamanda TUAPSE'nin güney doğusunda ve TAMAN yarım adasında SUVOROVO-CHEKESKII de mevcuttur (Şapsığ). Daha ufak gruplar Kuzey Batı Kafkasya'ya yayılmış olup, Armavir de oldukça kalabalıktır.

Türkiye, Suriye, Ürdün, Filistin ve Irak da büyük sayıda Çerkes yaşamaktadır.

DİL

Çerkes dili (Adyghebe), (Abkhazca) ve (Ubikhce) ile birlikte Kafkas dilinin kuzey batı grubuna dahildir. Yukarı ve aşağı Çerkesçe iki esas dialekte ayrılmakta, her ikisinin de edebi dilleri mevcuttur. «Kabardinskii» veya «Kabardino-Cherkeskii» ve «Adygenskii iazyk» sonuncu Temirgoi dialektine dayanır. Armavir şehrindeki Ermeniler tarafından bir aşağı Çerkesçe dialekti kullanılır.

TALİ GRUPLAR

İki esas dialekt grubu vardır. Yukarı Çerkesçe (Kabardayca ve Besleneyce) ve Aşağı Çerkesçe (veya Kiakh, subdialektleri Bjedug-Temirgoy «sonuncuya Çemguy de denir» Şapsug ve Abzekh). Ruslar Adygei A.O. daki Çerkeslere «Adygitsy, Cherkes» A. O. dakilere «Cherkes Kabardian A.S.S.R. dekilere «Kabardintsy» demektedirler. Eski kabile isimlerine dayanır.

(Devamı var)

UNUTAMIYACAĞIMIZ GÜNLER

- 1.7.1952 MÜNİHTE SERBEST KAFKASYA ADLI DERGİ YAYINA BAŞLADI.
- 6.7.1957 HİTİT ALİMİ PROF. MESZAROŞ GULYANEWYORKTA ÖLDÜ.
- 8.7.1964 MUSA KUNDUK VE BERABERİNDEKİ KUZEY KAFKASYALILAR GÜRCİSTAN YOLUYLA TÜRKİYEYE GÖÇE BAŞLADILAR.
- 9.7.1810 RUSLAR SOHUM VE DOLAYLARINI İSTİLAYA BAŞLADILAR.
- 10.7.1952 ŞEYH MUHAMMED ZAHİD GÜSAR KAHİREDE VEFAT ETTİ.
- 14.7.1934 BELÇİKADA BÜRÜKSELDE KAFKAS KONFEDERASYONU MİSAKİ İMZALANDI.
- 25.7.1945 ARALARINDA 195 KUZEY KAFKASYALININ BULUNDUĞU BİR KISIM MÜSLÜMAN MÜLTECİ SARACOĞLU HÜKÜMETİ TARAFINDAN ZORLA RUSYAYA İADE EDİLDİLER. *Serhas Tarıhçisi ve Bilim adamı*
- 26.7.1963 KUZEY KAFKASYALI İLİM ADAMI PROF. AYTEK NAMİTOK İSTANBULDA VEFAT ETTİ.
- 27.7.1722 RUSLAR AGRAHAN (ŞAMİL KALA) ŞEHRİNİ ZABTETTİLER.
- 23.8.1722 DERBENT ŞEHİRİ RUSLAR TARAFINDAN İSTİLA OLUNDU.

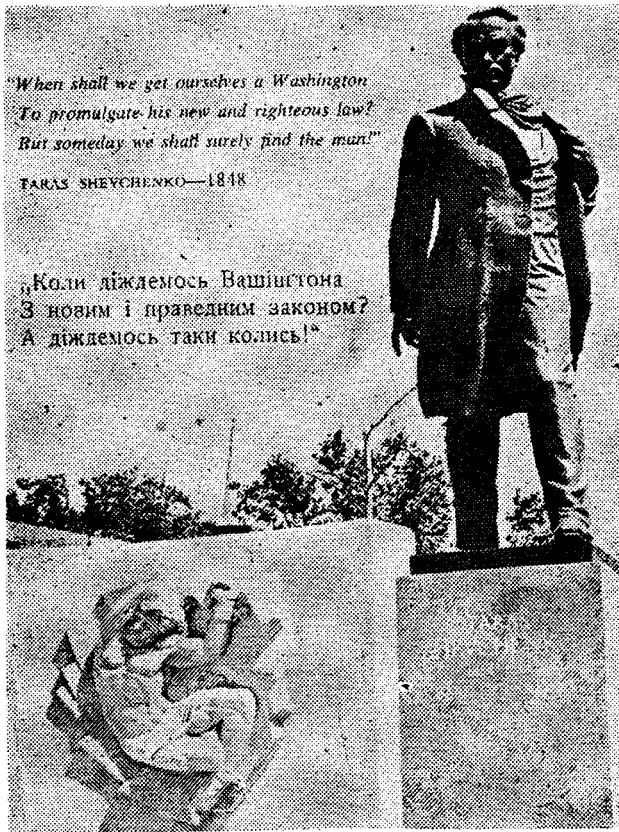
TARAS SHEVCHENKO

1814 - 1848

Amerikanın başkenti Vaşingtonda 27 Haziran 1964 tarihinde Ukraynalı büyük şair Taras Şevçenko'nun büyük heykelinin açılış töreni muazzam bir kalabalık huzurunda yapılmıştır. Bu hür topraklarda yaşayan Ukraynalılar, 40 milyonluk bir kitleyi temsil eden bu şairin heykelinin açılış gününü âdetta bir bayram havası içinde kutlamışlardır. Törende Amerikanın eski cumhurbaşkanları Ayzenhover ve Truman'da bulunmuş; yüzbin kişinin katıldığı açılış töreninde

Ayzenhover kısa fakat mânalı bir konuşma yapmış, hür olmayan milletleri hürriyetleri için mücadeleye çağırmıştır. Heykelin sarı mavili örtüsü bizzat Ayzenhover tarafından açılmıştır. Truman ise heykeli kurmakla görevli komitenin şeref üyesidir. Amerikan basını bu olayı «Hürriyetin yeni sembolü» olarak vasıflandırmıştır.

Taras Şevçenko kimdir? Bu zat 19.-cu asrın; Ukraynada en ileri gelen yazarlarından. O, daima 19. cu asrın istilâcı Rus çarlarını



*"When shall we get ourselves a Washington
To promulgate his new and righteous law?
But someday we shall surely find the man!"*
TARAS SHEVCHENKO—1818

„Коли діждемось Вашингтона
З новим і праведним законом?
А діждемось таки колись!“

Şevçenko'nun Vaşington'da dikilen heykeli

yermiş, bütün milletlerin bugünün aktüel problemi olan «Hürriyet İçin» istilâcılara karşı mücadeleye atılmalarını istemiştir.

Taras Şevçenko'nun Kuzey Kafkasyalılar arasında da yeri büyüktür. O' Kuzey Kafkasyalıları candan seven, onların istiklâl dâvalarını bütün gücüyle savunan, birçok Rus ve Ukraynalıların aksine, Rusya'daki bütün milletlerin kendi mukadderatlarını kendilerinin tâyin etmeleri lüzumuna inanan birisiydi. Onun 1845 yılında Rus istilâcılarına karşı kendini savunan «KAFKASYA» adlı uzun şiirinde, Kuzey Kafkasyalıları ögen satırları hâlâ unu-

tulmamıştır. O, bu şiirinde Kuzey Kafkasyalıları zalim Rus istilâcılara karşı mücadeleye çağırılmış ve onların başarıları için de Tanrıya dua etmiştir.

Amerikada heykelinin açılışında crada bulunan Ruslar bu olayı soğuk karşılamışlardır. Rus muhabirleri bu törenin yirminci asrın yegâne sömürgeci devleti olarak dünkü gibi bugün de ayakta kalan Rusya aleyhine yapıldığını gizleyememişlerdir.

Biz Kafkaslılar geçen asırdaki dostumuz Taras Şevçenkoyu hürmetle anmaktayız.

ÇEŞİTLİ HABERLER

Elmalık Köyü Gezisi : Bolu'nun Elmalık Köyünü Kalkındırma Derneğinin davetlisi olarak Ankara Kuzey Kafkasya Kültür Derneği 11 Temmuz 1964 tarihinde özel bir otobüsle köye bir gezi tertiplemiştir. Folklor Ekibimizle Düzce ve Ankaradan gelen misafirlerin katıldığı ve sabaha kadar devam eden gece muhteşem olmuştur.

Derneğimiz köy halkına ve Dernek Başkanı Dr. Ali Cemil Tamzok'a gösterdikleri yakın ilgiden dolayı teşekkür eder.

Maykopta yeni bir eser bulundu : Kuzey Kafkasya'nın Adige muhtar bölgesinde yapılan bir kazı esnasında küçük ve üzerindeki yazısı okunamayan bir taş levha meydana çıkarılmıştır. Levha üzerindeki yazı okunmak üzere Leningrat'a gönderilmiş, Kafkas epigrafı T. F. Turçaninov tarafından açıklandığına göre levha üzerindeki yazı çok eski devirlere ait orijinal bir Finike yazısıdır. Finike yazısının okunmasına karşılık Abhazca izahattan durum anlaşılıyor. Bu olaydan sonra geçenlerde Suhum'da (Abhazyada bir şehir ismi) Nart hikâyelerini incelemek üzere toplanan uluslararası ikinci ilim kongresinde, Prof. Turçahov tarafından bu levha üzerindeki yazı hakkında açıklama da bulunmuştur. Levha üzerindeki bu yazı milattan önce 12 - 13 üncü asra

aittir. Abhazcadır ve Sovyet Rusya'da şimdiye kadar bulunan en eski yazılı vesikadır. Akademi üyesi İ. Meşanikov ve V. Struve'ye göre (İkisi de Leningrattandır) Maykop'taki bu keşifle, çok eski çağlarda Finike denizcileriyle kıyı Kafkaslıları arasında dokumacılık üzerine ticari münasebetlerin olduğu anlaşılmaktadır.

Not: Maykop, Abhazların (Abazaların) en eski şehirlerindedir. Maykop; Miye - Kuape = Elma vadisi demektir.

EVLENENLER

Avukat Mahmut Marşan ile Üsküdar Kız Enstitüsü öğretmenlerinden Zülfiye (Naşkho) Bağmuk'un 18.1964 tarihlerinde Kadıköy Evlendirme Dairesinde evlendiklerini memnuniyetle haber aldık. Evlileri ve ailelerini tebrik eder, kendilerine saadetler dileriz.

**

İstanbul Kafkas Kültür Derneği üyelerinden olup da bir süreden beri Almanya'da çalışmakta olan kıymetli hemşerimiz Yahya Özkan'ın, yönetim kurulu üyesi sayın Hasan Yurdakul'un baldızı bn. Feride ile 22.8.1964 tarihinde evlendiklerini ve bir hafta sonra Almanya (Münih) ya gittiklerini öğrendik. Pek sevdiğimiz iki aileyi tebrik eder, gençlere sağlık ve saadetler dileriz.

Düzce Kafkas Gecesi Yapıldı :
Düzce Kafkas Yardımlaşma Derneğinin tertiplelediği Kafkas Gecesi Ankara Kuzey Kafkasya Kültür Derneği ve İstanbul'dan gelen bazı arkadaşların iştirakiyle 25.7.964 tarihinde Halk Eğitim Derneği salonunda yapılmıştır. Çok kalabalık bir topluluk tarafından izlenen gece geç vakitlere kadar neşe içerisinde devam etmiştir.

Dernek Kongresi Yapıldı: Düzce Kafkas Yardımlaşma Derneğinin ilk genel kurulu 24.8.964 tarihinde yapılmış, kongre başkanlığına Yaşar Batu getirilmiş ve seçimler sonunda yeni Yönetim Kurulu aşağıdaki zevattan meydana gelmiştir.

Yeni Yönetim Kurulu: Rıza Devrim, Cevat Ünlü, Sabih Özbek, Fahrettin Altındağ, Metin Aydın, Burhan Batur ve Faruk Hızal.

Dergimiz yeni yönetim kurulu-na başarılar diler.

PROF. GEORGE DÜMEZİL
TÜRKİYE'DE

Paris Sorbon Üniversitesi İndo-cööröpeen kürsüsü profesöörlerinden sayın Prof. George Dümezil çok sevdiği ve üzerinde birçok eserler yazdığı Kafkas ve Çerkes dilleri hakkında incelemelerde bulunmak üzere İstanbul'a gelmişler, oradan Man-yas'a geçerek Hacı Yakup Köyünde 15 gün kalarak Temmuz sonlarında İstanbul'a dönerek incelemelerini burada devam ettirmişlerdir. Kendilerine başarılar dileriz.

Ammandan bildiriliyor: 23 Temmuz 1964 Perşembe akşamı Ammandaki Çerkes Cemiyetinin lokalinde çok kalabalık bir seyircinin katıldığı bir gece düzenlenmiştir. Bu gece için Ürdündeki Çerkes Yardımlaşma Derneğinin Süveyleh, Ruseifa ve Vadisier'deki şubeleri de büyük bir çalışma göstermiş, «Cennetten Dönüş» adlı bir piyes temsil edilmiş ve folklor ekibinin milli Kafkas cyunları başarıyla icra olunduktan sonra gece geç saatlerde sona ermiştir.

..

Ammandaki Çerkes cemiyetinin Süveyleh'teki şubesi tarafından, Çerkesçe öğrenim yaptırılmak üzere teşebbüse geçilmiştir. Cemiyetin ayrıca Ceraş ve Zarka'da birer şube açmak üzere olduğu bildirilmektedir.

Kafkasya Dergisine teberruda bulunan hemşerilerimiz :

Kayseri'den A. Hatı	25 TL.
Ağrı'dan K. Berzeg	40 TL.
İstanbul'dan H. Atlı	25 TL.
Amerikadan isminin yazılmasını istemeyen bir hemşeri	30 TL.
Yekün :	120 TL.

Dergimiz adına hemşerilerimize teşekkür ederiz.

AÇIK TEŞEKKÜR

Dergimizin yayın hayatına atılışını gerek mektup ve gerekse şifaen tebrik eden bütün okuyucularımıza teşekkür ederiz.

ARAMIZDAN AYRILANLAR

Ramazan Traho'yu kaybettik : Kuzey Kafkasyanın yetiştirdiği değerli siyaset ve ilim adamlarından ve dergimiz yazarlarından kıymetli hemşeri ve dostumuz Ramazan Traho, 9.8.964 tarihinde Almanyanın Münih şehrinde âni bir kalb krizi sonucunda vefat etmiştir.

Kuzey Kafkasya milli merkezini en çalışkan üyelerinden, idealist hemşerimizin bu âni ölümü, gerek Kuzey Kafkasya milli merkezi, gerekse bizler için telâfisi imkânsız bir kayıptır. Ölümü birçok Avrupa gazetelerinde teessürle bildirilen merhumun tercümei halini dergimizin bu sayısında yayınlıyoruz.

Merhuma Tanrıdan rahmet ve yakınlarına da başsağlığı dileriz.

Elbert Hodar'da vefat etti: Almanyadaki (Hürriyetin Sesi) radyosunun yayın şefi Kuzey Kafkasyalı Elbert Hodar (Asetin)'ın da 21 Temmuz 1964 tarihinde vefat ettiği teessürle öğrenilmiştir. Merhuma rahmet ve yakınlarına başsağlığı dileriz.

Hacı Polat vefat etti : İstanbul Kafkas Kültür Derneği üyelerinden Hacı Polat Nokhçu, 23 Haziran 964 tarihinde uzun zamandanberi geçirdiği kan kanserinden İstanbul'da vefat etmiş ve Feriköy mezarlığına gömülmüştür. Ailesine akrabalarına ve dernek üyelerine başsağlığı diler, rahmetle anarız.

MEVLİT

Almanya'nın Münih şehrinde vefat ettiklerini teessürle bildirdiğimiz Ramazan Traho ve Elbert Ho-

dar için İstanbul'daki dost ve yakınları tarafından 23 Ağustos 1964 tarihinde bir mevlit okutulduğu memnuniyetle öğrenimiştir.

AÇIK HABERLEŞME

Bundan böyle bu sayfamızda okuyucularımızın mektupla sordukları çeşitli soruları cevaplayacağız. Bütün okuyucularımız, Kuzey Kafkasya ile ilgili olmak şartıyla öğrenmek istedikleri şeyleri bize sordukları takdirde kendilerine bu sütünlarda cevaplar verilecektir.

OKUYUCULARIMIZIN MEKTUPLARINA CEVAPLAR :

Sayın Mahir Çağatay (Değirmisaz): Mektubunuzu aldık. İlgili yazınızın yayınlanması için yazınızın yeniden daktilo edilmesi gerekiyor. Önümüzdeki sayımızda ümit ediyoruz. Emek ve ilginize teşekkürler.

Baturay Özbek (Antalya): Akrostiş şiirinizdeki teknik çok zayıf. Daha kısa ve çözü şiirler yazmaya gayret edin. Şiirinizde lirizm ve incelik noksan. Yazmadan önce çok okumanızı tavsiye ederiz. Yeni şiirlerinizi bekleriz. İlginize teşekkür. Nihai Özbek (Antalya): Çerkesler hakkındaki yazınızda ifade düzgün. Yalnız bu konuda çok daha ilmi yazılar yayınlanmış olduğundan yazınızı yayınlıyamıyoruz. Yazılarınızda materyal göstermeğe ve daha az ilmi olanlarını seçmeğe gayret edin. Meselâ göndereceğinizi bahsettiğinizi «Çerkeslerle Osmanlılar»ın karşılaşmaları ve bilhassa Ata Sözlere bizim için çok önemli. Yazılarınızı daktilo ile ve kâğıdın bir tarafına yazınız. Çalışmalarınızı tebrik ederiz.

